

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ**

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ

ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ

ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Κατεύθυνση : τουριστικών επιχειρήσεων

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: Μασουρίδης Ιωάννης

A.M.:5065

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Κος Φραγκούλης Αντώνης

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2014

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κατά την διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας, η σωστή καθοδήγηση, η συνεχής επίβλεψη καθώς και η ψυχολογική υποστήριξη που έλαβα από τον καθηγητή μου, κύριο Αντώνη Φραγκούλη διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην ολοκλήρωσή της. Για το λόγο αυτό θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου για την υπομονή, την παρότρυνση και την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους τους ανθρώπους, καθένας με τη δική του συμβολή, που με βοήθησαν να ολοκληρώσω την παρούσα εργασία.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
Μεσσηνία - Γενικά Χαρακτηριστικά	7
1.1 Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά.....	7
1.2 Μορφολογία και Κλίμα.....	8
1.3 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	9
1.4 Σιδηροδρομικό Δίκτυο - Υποδομές	11
1.5 Τομείς Παραγωγής	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	15
Πόροι τουριστικής έλξης στην Μεσσηνία.....	15
2.1. Ιστορικά κάστρα.....	16
2.2 Βυζαντινά μνημεία	22
2.3 Παραδοσιακοί οικισμοί και ιστορικά κέντρα.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	32
Είδη εισερχόμενου τουρισμού στην Μεσσηνία.....	32
3.1 Συνεδριακός Τουρισμός	32
3.2 Θρησκευτικός Τουρισμός.....	34
3.3 Οικοτουρισμός – Τουρισμός Φύσης.....	35
3.4 Θαλάσσιος Τουρισμός.....	37
3.5 Πολιτιστικός Τουρισμός	38
3.6 Αγροτουρισμός.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	40
Μεγέθη υποδομών και τουριστικής ανάπτυξης στην Μεσσηνία	40
4.1 Μεγέθη τουριστικών μονάδων	40
4.3 Μεγέθη τουριστικής κίνησης	42
4.3 Πληρότητα τουριστικών μονάδων.....	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	45
Στρατηγικό Σχέδια Τουριστικής Ανάπτυξης	45
5.1 Ειδικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μεσσηνίας	45
5.2 Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης	48
5.3 Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής	50
Γενικά Συμπεράσματα - Προτάσεις	52
Βιβλιογραφία	57

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής στην παροχή υπηρεσιών στη Χώρα μας. Παρόλα αυτά οι υποδομές που υπάρχουν στην Ελληνική περιφέρεια για την ανάπτυξη του τουρισμού, είναι στην πλειονότητα των περιπτώσεων ελλιπείς, αφού δεν αποτελούν αποτέλεσμα συστηματικής μελέτης και σχεδιασμού αλλά αναπτύχθηκαν ως προϊόν ανάγκης, για να υποστηρίξουν δηλαδή τις βασικές οικιστικές και οικονομικές και επαγγελματικές ανάγκες που αναπτύχθηκαν στην εκάστοτε περιοχή. Το αρνητικό αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι διπλό. Αφενός οι επισκέπτες μιας άναρχα ανεπτυγμένης τουριστικής περιοχής ταλαιπωρούνται, και αφετέρου το περιβάλλον (το οποίο είναι το μόνο, μαζί με την τυχόν ιστορική κληρονομιά, που προσελκύει τους ξένους επισκέπτες στις περιοχές αυτές) υφίσταται αυθαίρετες και συχνά καταστροφικές παρεμβάσεις, αφού δεν προστατεύεται από ένα επαρκές, σύγχρονο και αυστηρό θεσμικό πλαίσιο.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η ανάλυση των τουριστικών μεγεθών και της γενικότερης τουριστικής ανάπτυξης της Μεσσηνίας. Για την εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού, η εργασία χωρίζεται σε πέντε επιμέρους κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρονται τα βασικότερα χαρακτηριστικά του νομού. Καταγράφονται τα γεωγραφικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του, καταγράφονται συνοπτικά τα σημαντικότερα δημογραφικά στοιχεία και αναλύεται η ανάπτυξη των επιμέρους τομέων παραγωγής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφονται και αποτυπώνονται τα κυριότερα στοιχεία τουριστικής έλξης του Νομού. Δίνονται τα κυριότερα ιστορικά και μορφολογικά στοιχεία των σπουδαιότερων ιστορικών κάστρων, των βυζαντινών μνημείων αλλά και των παραδοσιακών οικισμών που υπάρχουν στην περιοχή. Στη συνέχεια στο τρίτο κεφάλαιο και με βάση τα μέρη τουριστικού ενδιαφέροντος δίνονται στοιχεία όσον αφορά τα είδη εισερχόμενου τουρισμού που διαθέτει η περιοχή.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και αναλύονται τα μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού στην περιοχή της Μεσσηνίας όπως έχουν καταγραφεί από στοιχεία του ΕΟΤ και της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας. Δίνονται τα μεγέθη των ξενοδοχειακές μονάδων, καταλυμάτων και camping αλλά και η δυναμική τους στην φιλοξενία των επισκεπτών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης της περιοχής και δίνονται τα σημαντικότερα σημεία του σχεδίου για την ολοκλήρωση των περιοχών ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης όπως έχουν χαρακτηριστεί που βρίσκονται στην περιοχή. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο ακολουθούν τα κυριότερα συμπεράσματα όπως προκύπτουν από την επισκόπηση της παρούσας μελέτης και γίνονται μερικές προτάσεις που θα συντελέσουν στην περαιτέρω αποτελεσματική τουριστική ανάπτυξη της εν λόγω περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Μεσσηνία - Γενικά Χαρακτηριστικά

1.1 Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά

Ο νομός Μεσσηνίας βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο της Πελοποννήσου. Είναι ο τέταρτος σε μέγεθος από τους συνολικά επτά νομούς της και καλύπτει μια έκταση 2.991 τ. χλμ. Έχει πληθυσμό 162.299 κατοίκους, από τους οποίους οι 57.620 συγκεντρώνονται στην πρωτεύουσά του, την Καλαμάτα. Ο συνολικός πληθυσμός του Νομού κατανέμεται σε 280 συνολικά οικισμούς, εκ των οποίων οι 121 πεδινοί, οι 73 ημιορεινοί και οι 85 ορεινοί. Αξίζει να σημειωθεί ότι 144 από τους αγροτικούς οικισμούς δηλαδή άνω του 50% του συνόλου των οικισμών, έχουν πληθυσμό μικρότερο από 250 κατοίκους.¹

Από διοικητική σκοπιά, ο Νομός Μεσσηνίας υποδιαιρείται σε τέσσερεις Επαρχίες πριν το Νόμο Καποδίστρια (Καλαμών, Μεσσήνης, Πυλίας και Τριφυλίας), με μεγαλύτερη αυτή των Καλαμών (68.510 κάτοικοι το 1991). Σήμερα οι Δήμοι που απαρτίζουν το Νομό Μεσσηνίας είναι οι κάτωθι :

1. Δήμος Καλαμάτας,
2. Δήμος Μεσσήνης,
3. Δήμος Πύλου –Νέστορος,
4. Δήμος Τριφυλίας,
5. Δήμος Οιχαλίας,
6. Δήμος Δυτικής Μάνης.

¹ Καταπόδη Α., «Χαρτογραφική απόδοση κοινωνικοοικονομικών δεικτών για τα πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα της Πελοποννήσου από τις πυρκαγιές του 2007» Αθήνα 2009

1.2 Μορφολογία και Κλίμα

Κυρίαρχο στοιχείο στη μορφολογία του Μονού Μεσσηνίας είναι η ακτογραμμή της. Χαρακτηριστικό στοιχείο της ακτογραμμής της Μεσσηνίας είναι ο βαθύς μεσσηνιακός κόλπος, που σχηματίζεται μεταξύ της Μεσσηνιακής χερσονήσου στα δυτικά και της χερσονήσου της Μάνης στα ανατολικά. Βραχώδης και ελαφρά διαμελισμένη η ανατολική ακτή του, στο τμήμα που ανήκει στον νομό Μεσσηνίας (νοτιότερα, στο τμήμα που ανήκει στον νομό Λακωνίας, η ακτή είναι χαμηλή, με πολλούς όρμους: Λιμενίου, Δυρού, Σπάθαρι, Λαγκαδάκι, Μεζάπου) σχηματίζει τους όρμους της Καρδαμύλης και των Κιτριών και βορειότερα του Αλμυρού, από τον οποίο αρχίζει ο μυχός, προσχωσιγενής και βαλτώδης, αποτέλεσμα της δράσης του Πάμισου ποταμού. Στον μυχό του κόλπου τοποθετείται και η Καλαμάτα. Στο δυτικό άκρο του μυχού βρίσκεται ο όρμος του Πεταλιδιού, μετά τον οποίο η ακτή συνεχίζεται στα νότια, χαμηλή και αλίμενη, σχηματίζει το ακρωτήριο της Κορώνης και φθάνει στο νοτιότερο σημείο, στο ακρωτήριο Ακρίτας. Μετά τον Ακρίτα η ακτή, στο Ιόνιο πια, παρουσιάζει έντονο διαμελισμό μέχρι τη Μεθώνη, ενώ όχι μακριά της βρίσκονται τα νησάκια Βενέτικο, απέναντι από τον Ακρίτα, Σχίζα, Αγία Μαριανή και Σαπιέντζα· ανάμεσα στη Σαπιέντζα και στην απέναντι ακτή σχηματίζεται το στενό της Μεθώνης. Βορειότερα σχηματίζεται ο ιστορικός όρμος του Ναβαρίνου, με τη στενόμακρη νησίδα Σφακτηρία, η λιμνοθάλασσα

Διβάρι και μετά η ακτή συνεχίζεται στα βόρεια, χαμηλή και αλίμενη, με το νησάκι Πρώτη απέναντι από την ακτή των Γαργαλιάνων, για να καταλήξει στον Κυπαρισσιακό κόλπο.²

Στο ανατολικό τμήμα της Μεσσηνίας κυριαρχεί η οροσειρά του Ταυγέτου, αποτελώντας το φυσικό σύνορο με τη Λακωνία . Στο κέντρο του νομού, ανάμεσα στα χαμηλά όρη της Κυπαρισσίας, σχηματίζεται η εύφορη πεδιάδα της Μεσσηνίας. Το κυριότερο όμως μορφολογικό χαρακτηριστικό του νομού αποτελεί ο βαθύς Μεσσηνιακός κόλπος.

Το κλίμα του νομού χαρακτηρίζεται ασθενές μεσογειακό (εύκρατο) έως υποτροπικό. Ο χειμώνας είναι ήπιος ενώ το καλοκαίρι εκτεταμένο και θερμό. Η ψυχρή περίοδος διαρκεί από το Νοέμβριο έως τον Απρίλιο και η θερμή από το Μάιο έως τον Οκτώβριο. Το μέσο ετήσιο ύψος των βροχοπτώσεων φτάνει τα 751,2 χιλ./έτος, με το μέγιστο ύψος να εμφανίζεται το χειμώνα (332,3 χιλ.). Ακολουθεί το φθινόπωρο με 249,9 χιλ., η άνοιξη με 146,6 χιλ. και τέλος το καλοκαίρι με 22,4 χιλ. Ο ξηρότερος μήνας είναι ο Ιούλιος (5,2 χιλ.) ενώ ο πιο βροχερός θεωρείται ο Νοέμβριος (138,2χιλ.). Η μέση ετήσια σχετική υγρασία φτάνει το 67,7%, με ξηρότερο μήνα τον Ιούλιο (57,9%) και υγρότερο τον Νοέμβριο (74,6%).

Όσον αφορά τη μέση μηνιαία θερμοκρασία κατά τη διάρκεια του έτους, η ελάχιστη παρουσιάζεται τους μήνες Δεκέμβριο και Ιανουάριο με 10ο C και η μέγιστη τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο με 28ο C. Οι άριστες κλιματολογικές συνθήκες του νομού επιτρέπουν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού καθώς και άλλων δραστηριοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

1.3 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο πραγματικός πληθυσμός του Νομού Μεσσηνίας και με βάση την απογραφή του 2001,

² <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/messinia/pr37ge.pdf>

ανέρχεται σε 176.876 κατοίκους. Από αυτούς οι 89.617 είναι άντρες και οι 87.259 είναι γυναίκες. Οι μεγαλύτεροι σε πληθυσμό δήμοι του Νομού Μεσσηνίας είναι η Καλαμάτα, η Μεσσήνη, τα Φιλιατρά, η Κυπαρισσία, οι Γαργαλιάνοι και η Κορώνη.

Πίνακας 1.1. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ 1991 -2001

	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1991	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001
ΣΥΝΟΛΟ	166.964	176.876
ΑΡΡΕΝΕΣ	84.255	89.617
ΘΗΛΕΙΣ	82.709	87.259

Πηγή: ΕΣΣΥΕ 2001, 1991

Στα μεγέθη του παραπάνω πίνακα συμπεριλαμβάνονται και τα ποσοστά πληθυσμού των μεταναστών όπου συνολικά είναι 14.044 άτομα. Σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού της Μεσσηνίας και ιδιαίτερα για την απασχόληση στον πρωτογενή τομέα.

Σημαντικό στοιχείων των δημογραφικών χαρακτηριστικών του Νομού αποτελούν οι δείκτες γήρανσης και εξάρτησης, αφού μας δίνουν σημαντικές πληροφορίες σε σχέση με τον πληθυσμό και τον ηλικιακό καταμερισμό τους. Ο δείκτης γήρανσης του νομού είναι 1,47 σε αντίθεση με 1,10 του δείκτη στο σύνολο της χώρας. Τα αποτελέσματα μας δείχνουν πως ο πληθυσμός είναι «γερασμένος», με αποτέλεσμα να έχουμε συνέπειες σε τομείς όπως η οικονομία και η κοινωνία αφού η συντήρηση του γεροντικού πληθυσμού προϋποθέτει την ουσιαστική κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων. Ο δείκτης εξάρτησης διαμορφώνεται σε 0,56 στο νομό και 0,47 στη χώρα, εδώ αντικατοπτρίζονται η δημογραφική εξάρτηση, δηλαδή οι ηλικιακές διαφοροποιήσεις και οι μεταβολές του πληθυσμού.

Ο αστικός πληθυσμός ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού, φαίνεται διαχρονικά να αυξάνει, αφού το 1991 ο αστικός και ο ημιαστικός πληθυσμός αποτελούσαν το 43% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, ενώ το 2001 το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 46,12%. Αντίστοιχα, μειώνεται ο αγροτικός πληθυσμός από 57% το 1991 σε 53,87% το 2001. Η αναλογία αστικού / αγροτικού πληθυσμού στην Περιφέρεια διαφοροποιείται πλήρως σε σχέση με την αντίστοιχη αναλογία σε επίπεδο χώρας, που είναι 72,78% για τον αστικό και 27,21% για τον αγροτικό πληθυσμό. Η αναλογία αγροτικού πληθυσμού διαφοροποιείται, επίσης, μεταξύ των Νομών της Περιφέρειας, στο Νομό υπερτερεί ο αγροτικός πληθυσμός έναντι του αστικού.³

1.4 Σιδηροδρομικό Δίκτυο - Υποδομές

Το σιδηροδρομικό δίκτυο στην Πελοπόννησο έχει εγκαταλειφθεί με ελάχιστες εξαιρέσεις στον βόρειο άξονα. Παλαιότερα υπήρχε τρένο που σύνδεε την Αθήνα με την Καλαμάτα, μέσω Τρίπολης, αλλά από το 2010 η γραμμή έχει διακοπεί (όπως και οι γραμμές Πύργος – Καλαμάτα, Καλαμάτα - Μεσσήνη – ΤΕΙ και Κόρινθος - Τρίπολη – Ναύπλιο). Το σιδηροδρομικό δίκτυο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, έχει συνολικό μήκος 300 χλμ., όμως οι περισσότερες γραμμές του δικτύου του είναι μονής κατεύθυνσης, δεν υπάρχουν ανισόπεδες διαβάσεις και υπήρχε κακή χάραξη.

Συμπερασματικά για το σιδηροδρομικό δίκτυο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, θα πρέπει να εκπονηθούν μελέτες βιωσιμότητας για να εξετασθούν η επαναφορά του ενδομεσσηνιακού δικτύου, η ενεργοποίηση των ιστορικών γραμμών Κόρινθος – Μυκήνες – Άργος – Ναύπλιο, καθώς και της προέκτασης του προαστιακού προς το Λουτράκι, προκειμένου να ερευνηθούν βάσει μελέτης κόστους-οφέλους αν υφίστανται οι προϋποθέσεις πλήρους επαναλειτουργίας του, ή αν χρησιμοποιηθεί μόνο για αναβίωση και

³ Καταπόδη Α., «Χαρτογραφική απόδοση κοινωνικοοικονομικών δεικτών για τα πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα της Πελοποννήσου από τις πυρκαγιές του 2007» Αθήνα 2009

ανάδειξη πολιτιστικών διαδρομών.

Όσον αφορά την ύδρευση, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, και ιδιαίτερα στις περιοχές όπου αναπτύσσεται τουρισμός κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες (ΠΕ Λακωνίας και ΠΕ Μεσσηνίας) εμφανίζονται προβλήματα επάρκειας υδρευτικού νερού κατά την διάρκεια του καλοκαιριού που οφείλονται τόσο λόγω της τουριστικής κίνησης, όσο και λόγω της εποχιακής μείωσης της στάθμης του υδροφόρου ορίζοντα. Αντίστοιχα, λόγω της αύξησης των πεδινών οικισμών και την ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, το διαθέσιμο δίκτυο δεν είναι επαρκές για την κάλυψη της ζήτησης σε νερό. Παράλληλα, έχουν ενεργοποιηθεί οι διαδικασίες υλοποίησης του Μηνιαγιώτικου φράγματος που θα βρίσκεται στην περιοχή της Μεσσηνίας, όπου θα αποτελέσει αναπτυξιακό έργο μεγάλης στρατηγικής σημασίας που ενδεχομένως να αποτελεί το πρώτο με έτοιμα καλλιεργητικά πλάνα, μετρήσιμα αποτελέσματα και χρονοδιαγράμματα, με στόχο τη μεγαλύτερη δυνατή ανταποδοτικότητα.⁴

Η Μεσσηνία διαθέτει έναν σύγχρονο αερολιμένα που τη συνδέει με τις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας και της Ευρώπης, ένα λιμάνι με δυνατότητα εξυπηρέτησης μεγάλων πλοίων και σύγχρονες μαρίνες, η Μεσσηνία βελτιώνει συνεχώς το οδικό της δίκτυο και τις υποδομές της με πολυτελή ξενοδοχεία, συνεδριακές αίθουσες και αθλητικές εγκαταστάσεις.

Το όμορφο φυσικό περιβάλλον της Μεσσηνίας σε συνδυασμό με το ευχάριστο μεσογειακό της κλίμα την καθιστούν ιδανικό προορισμό για κάθε είδους αθλητικές δραστηριότητες όλο τον χρόνο. Η σημερινή αθλητική της υποδομή ξεχωρίζει και θεωρείται μια περιοχή που διαθέτει μερικά από τα καλύτερα αθλητικά κέντρα της χώρας Η περιοχή διαθέτει 34 γήπεδα ποδοσφαίρου, 29 υπαίθρια γήπεδα αθλοπαιδιών, 6 γήπεδα στίβου, ένα δημοτικό και ένα ιδιωτικό κολυμβητήριο, ένα σκοπευτήριο, 3 αίθουσες προπόνησης-προθέρμανσης, 4 κλειστά γυμναστήρια, μια ναυταθλητική εγκατάσταση, 4 γήπεδα πετοσφαίρισης, πολυάριθμα γήπεδα καλαθοσφαίρισης και τένις, αίθουσες μπριτζ, μπιλιάρδου, μπόουλινγκ κ.α.

⁴ Περιφέρεια Πελοποννήσου «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου – Στρατηγικός Σχεδιασμός» Σεπτέμβριος 2009

Οι πόλεις της Μεσσηνίας συνδυάζουν σύγχρονες υποδομές και παραδοσιακό χρώμα. Πλατείες και πάρκα σε κάθε πόλη εγγυώνται στιγμές χαλάρωσης και ξεκούρασης, οι δεκάδες διαμορφωμένες παραλίες άνεση και δροσιά τους θερινούς μήνες και το καλό οδικό της δίκτυο εύκολες αποδράσεις στην ύπαιθρο.

1.5 Τομείς Παραγωγής

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Περιφέρειας Πελοποννήσου (έτος 2001), ο Νομός Μεσσηνίας με κατά κεφαλή ΑΕΠ 8.451, 94 ευρώ το 2001 συμμετείχε στο συνολικό ΑΕΠ της Ελλάδας με ποσοστό 1,11%, με εργατικό δυναμικό 66.743 κατοίκους. Αναλυτικά ο Πρωτογενής τομέας συμμετείχε στο ΑΕΠ του Νομού κατά 17,60% (σε επίπεδο χώρας 7%) με αντίστοιχη απασχόληση 34,95%, ο Δευτερογενής¹¹ τομέας κατά 9,40% (σε επίπεδο χώρας 22,20%) απασχολώντας 14,49% επί των απασχολούμενων ατόμων και ο Τριτογενής¹² τομέας κατά 73% (σε επίπεδο χώρας 70,80%) με απασχόληση 50,56%. Τα ανωτέρω στοιχεία αποδεικνύουν ότι η βασική πλουτοπαραγωγική πηγή του Νομού Μεσσηνίας είναι το εμπόριο και ο τουρισμός, λόγω του φυσικού κάλλους της περιοχής συνδυάζοντας βουνό και θάλασσα, των αρχαιολογικών μνημείων και των εύφορων πεδινών και ημιορεινών εκτάσεων.⁵

Πιο αναλυτικά, αναφορικά με τον Πρωτογενή τομέα η έκταση της αγροτικής γης καλύπτει 1.302,6 χιλιάδες στρέμματα. Από τη συνολική έκταση του Νομού το 40,17% είναι ορεινή, 33,89% πεδινή και το 25,94% είναι ημιορεινή. Κατά το 2002 τα κύρια παραγόμενα προϊόντα του Πρωτογενούς τομέα είναι τα εσπεριδοειδή, σε 36.438 τόνους, οι πατάτες σε 34.126 τόνους, το γάλα σε 16.587 τόνους, οι τομάτες σε 14.825 τόνους και το ελαιόλαδο σε 21.579 τόνους. Αναφορικά με τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας, η γη που καλύπτεται καταλαμβάνει έκταση 170.153 στρέμματα και τα κυριότερα είδη είναι το ελαιόλαδο, το οινοποιήσιμο αμπέλι, τα εσπεριδοειδή, τα σύκα και τα

⁵ Ριάλλη Μ., «Η εγκατάσταση των αλλοδαπών συνταξιούχων στην ευρύτερη περιοχή της Τριφυλίας του νομού Μεσσηνίας» Αθήνα 2012

υπαίθρια κηπευτικά. Γενικά στη γεωργία αναλογεί το 1/5 του παραγόμενου προϊόντος του Νομού ενώ παράγεται το 2,9% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της Ελλάδας.

Στον Δευτερογενή τομέα, ο αριθμός των βιομηχανικών – βιοτεχνικών καταστημάτων ανέρχεται σε 994 (έτος 2001) και οι περισσότερες πωλήσεις σημειώθηκαν από τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών με αξία 55,61 εκατομμύρια ευρώ. Οι επενδύσεις των βιομηχανικών επιχειρήσεων του Νομού διατηρήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα τη διετία 1998 – 1999 και το 2000 αυξήθηκαν σημαντικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ετήσιας Βιομηχανικής Έρευνας της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

Οι κυριότεροι κλάδοι του Τριτογενούς τομέα είναι το εμπόριο με 3.866 επιχειρήσεις, τα ξενοδοχεία με 95 επιχειρήσεις (6.097 κλίνες) και οι χερσαίες μεταφορές μέσω αγωγών με 424 επιχειρήσεις. Σημαντικά προβλήματα του Νομού αποτελούν η αύξηση της ανεργίας, της ανεργίας μακράς διάρκειας και η δυσκολία πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανερχόταν το 2002 σε 227.200, ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων το 2002 ήταν 210.800 έναντι 207.000 που ήταν το 1997. Η διαχρονική εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού και της απασχόλησης από το 1995 έως το 2002 ακολουθεί τη γενικότερη αύξηση του πληθυσμού της Περιφέρειας καθώς και τις γενικότερες τάσεις στην εξέλιξη του εργατικού δυναμικού της χώρας. Όσον αφορά τον ενεργό πληθυσμό ως ποσοστό επί του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών, η Περιφέρεια Πελοποννήσου κατέχει ποσοστό 65,84%, το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας ανέρχεται στο 62,10% και το αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο 69,05%.⁶

⁶Ριάλλη Μ., «Η εγκατάσταση των αλλοδαπών συνταξιούχων στην ευρύτερη περιοχή της Τριφυλίας του νομού Μεσσηνίας» Αθήνα 2012

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Πόροι τουριστικής έλξης στην Μεσσηνία

Ο τουρισμός θεωρείται σήμερα ότι αποτελεί μία από τις πλέον αναπτυσσόμενες οικονομικές δραστηριότητες σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο όρος προέκυψε στις σύγχρονες κοινωνίες από την εξέλιξη της απλής περιήγησης. Πρόκειται δηλαδή για το φαινόμενο που συνδυάζει την αρχέγονη ανάγκη του ανθρώπου για γνώση και επαφή με το νέο (περιήγηση), με την ανάγκη για ψυχαγωγία, ανάπαυση, φυγή από την καθημερινότητα και συνδέεται με νέες αξίες που έχουν γίνει αποδεκτές από τη σύγχρονη κοινωνία. Σύμφωνα με τη διεθνή Ακαδημία Τουρισμού (The International Academy for the Study of Tourism), ο τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρωπίνων μετακινήσεων και δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές και υποκινούνται, σε διαφορετικό βαθμό και ένταση, από την τάση απόδρασης που ενυπάρχει στα άτομα.⁷

Ο τουρισμός διακρίνεται με βάση ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά σε επιμέρους κατηγορίες. Στην ελληνική βιβλιογραφία σημειώνονται έξι βασικές κατηγορίες τουρισμού: ο μαζικός, ο ατομικός, ο εσωτερικός, ο εξωτερικός, ο εποχιακός και ο συνεχής τουρισμός. Αυτό σημαίνει ότι οι κατηγορίες του τουρισμού εξαρτώνται άμεσα από τον αριθμό (μαζικός ή ατομικός ή μη μαζικός), από τον τόπο προορισμού (εσωτερικός και εξωτερικός), αλλά και από τη διάρκεια μιας τουριστικής δραστηριότητας (συνεχής και εποχιακός τουρισμός).

Αν και δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία γίνεται φανερό ότι η Πελοπόννησος, αλλά και η Μεσσηνία ειδικότερα, είναι πλέον εξαιρετικά δημοφιλής στον τομέα τουρισμού με κύριους επισκέπτες κυρίως από την Κεντρική Ευρώπη (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Αγγλία, Ολλανδία).

⁷ Μαρκοπούλου Β. «Τουρισμός, Περιβάλλον και Τοπική ανάπτυξη. Η περίπτωση της Π.Ο.Τ.Α. Ρωμανού στην ευρύτερη περιοχή της Πύλου», Αθήνα 2011

Η περιοχή της Μεσσηνίας χαρακτηρίζεται από έντονη κίνηση επισκεπτών τόσο ημεδαπών όσο και αλλοδαπών και αυτό διότι διαθέτει μία σειρά από φυσικούς πόρους συμπεριλαμβανομένων των μνημείων και των βυζαντινών οικημάτων που την καθιστούν από τους πιο ελκυστικούς προορισμούς. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στους σημαντικότερους πόρους που οδήγησαν στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής της Μεσσηνίας

Ένας από τους σημαντικότερους πλουτοπαραγωγικός πόρους της Μεσσηνίας και ο κυριότερος στην ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου της περιοχής, είναι τα μνημεία της, το ιστορικό παρελθόν της. Στον τομέα αυτό η Μεσσηνία είναι μία από τις πιο προικισμένες, αλλά και πιο υποβαθμισμένες, λιγότερο φροντισμένες περιοχές της Χώρας μας. Τα μνημεία, οι αναξιοποίητοι αρχαιολογικοί χώροι, συνδυαζόμενοι με το σπάνιο φυσικό κάλλος της Μεσσηνίας, είναι μία τεράστια πηγή πλούτου αν αναπτυχθούν σωστά με σεβασμό στις ιδιαιτερότητες της, αναδεικνύοντας την ομορφιά τους.

2.1. Ιστορικά κάστρα

Οι αναταραχές και οι μακροχρόνιοι πόλεμοι, αλλά και η θέση της Μεσσηνίας, οδήγησαν στην οχύρωση πολλών πόλεων με εντυπωσιακά κάστρα, που έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα. Η αρχιτεκτονική τους ακολουθεί τις εξελίξεις της πολεμικής τεχνολογίας και της οχυρωματικής τέχνης, ενώ εντυπωσιακή είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων στο εσωτερικό τους (π.χ. υδραγωγεία) για να εξασφαλιστεί η επιβίωση των πληθυσμών, που κατοικούσαν ή κατέφευγαν εκεί σε περίπτωση επιδρομών. Τα περισσότερα κάστρα κτίστηκαν κυρίως από τους Φράγκους, στη θέση παλαιότερων βυζαντινών ή αρχαίων ελληνικών κτισμάτων, και ενισχύθηκαν αργότερα από τους Ενετούς, πάντα με στόχο την εξασφάλιση ασφαλών καταφυγίων στη μέση του πελάγους και των ταξιδιών τους από και προς τη Βενετία.

Το Κάστρο της Κορώνης

Κτισμένο στα ερείπια της αρχαίας Ασίνης βρίσκεται στο κέντρο του σημερινού οικισμού και αποτελεί παράδειγμα οχυρωματικής τεχνικής. Με τις τεράστιες πύλες του, δείγματα γοθικής αρχιτεκτονικής, εντυπωσιάζει αμέσως τον επισκέπτη, που μπορεί να θαυμάσει στο εσωτερικό του τις υπόγειες δεξαμενές, τον οκταγωνικό πύργο που κατασκευάστηκε από τους Τούρκους, τα ερείπια της βυζαντινής εκκλησίας της Αγίας Σοφίας (12ος αι.) και τον ναό του Αγ. Χαραλάμπους. Από το πλάτωμα του κάστρου η θέα του Μεσσηνιακού κόλπου με τις κορυφές του Ταυγέτου στο βάθος, είναι μοναδική.

Το Κάστρο της Μεθώνης

Χτισμένο από τους Ενετούς σε μια μικρή χερσόνησο πάνω στα ερείπια της αρχαίας πόλης, είναι ένα από τα εντυπωσιακότερα κάστρα ολόκληρης της Ελλάδας. Τα τείχη του, παρά τις φθορές που έχουν υποστεί, στέκουν επιβλητικά, όπως και η οχυρωμένη Ακρόπολη. Από τα εντυπωσιακότερα τμήματα του κάστρου είναι η πέτρινη γέφυρα που το συνδέει με τη στεριά και η διακοσμημένη με ανάγλυφα πύλη του. Στο εσωτερικό του κάστρου σώζονται ερείπια κατοικιών, ενός χαμάμ και τμήματα της βυζαντινής εκκλησίας της Αγίας Σοφίας. Από την επιβλητική Πύλη της θάλασσας πλακόστρωτος διάδρομος οδηγεί στο Μπούρτζι, που αποτελεί την απόληξη του κάστρου προς τη θάλασσα. Σε πολλά σημεία υπάρχουν πλάκες με επιγραφές και βενετσιάνικα εμβλήματα, όπως το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου. Σώζεται επίσης και συνεχίζει να λειτουργεί μέχρι σήμερα το εκκλησάκι της Αγίας Σωτήρας, που κτίστηκε από το Γαλλικό Απελευθερωτικό Σώμα το 1830.

Το Νιόκαστρο της Πύλου

Οικοδομήθηκε το 1573 από τους Τούρκους και έμεινε στην κατοχή τους μέχρι το 1686, οπότε πέρασε στην κατοχή των Ενετών. Το 1715 ανακαταλαμβάνεται από τους Τούρκους και μερικές δεκαετίες αργότερα πολιορκείται στη διάρκεια των Ορλοφικών από τον Αλέξιο Ορλώφ (1770) για να πυρποληθεί και να εκκενωθεί στη συνέχεια μετά από τη αποτυχία του κινήματος. Στη διάρκεια του Αγώνα για την Ανεξαρτησία από τους Τούρκους περνά διαδοχικά από πολλά χέρια και τελικά ελευθερώνεται από τον γάλλο στρατηγό Μαιζόν (1828). Έχει περίμετρο 1566 μέτρα και καταλαμβάνει έκταση 80 στρεμμάτων. Χωρίζεται σε δύο τμήματα, στον περίβολο-κάτω Κάστρο και την Ακρόπολη-επάνω Κάστρο.

Από τον εντός των τειχών οικισμό ελάχιστα κτίρια έχουν σωθεί. Μέσα στο κάστρο λειτουργεί το «Κέντρο Υποβρύχιων Αρχαιολογικών Ερευνών» ενώ ο χώρος της Ακρόπολης και τα πρώην κελιά της φυλακής μετατράπηκαν σε χώρους εργασίας, η πυριτιδαποθήκη έγινε αίθουσα συνεδρίων-εκθέσεων και το κτίριο στρατώνων Μαιζώνος αναστηλώθηκε και φιλοξενεί τη συλλογή του γάλλου φιλέλληνα Ρυαυκ και βιβλιοθήκη, χώρους παραμονής ερευνητών κ.α.

Το Κάστρο της Καλαμάτας

Σκαρφαλωμένο σε έναν πευκόφυτο λόφο με υπέροχη θέα στη θάλασσα και τον βαθυπράσινο κάμπο, κτίστηκε το 1208 από τον Γουλιέλμο Βιλεαρδουίνο. Εδώ έζησε η θρυλική πριγκίπισσα Ιζαμπώ, η οποία ενέπνευσε τον Αγγ. Τερζάκη και έγραψε το ομώνυμο ρομαντικό μυθιστόρημα. Έχει δύο οχυρωματικούς περιβόλους και ένα εσωτερικό φρούριο. Στον εξωτερικό περίβολο του κάστρου είναι εντοιχισμένοι αρχαίοι λίθοι, ενώ σώζονται τμήματα από τη βυζαντινή οχύρωση και λείψανα βυζαντινού ναού, που ορισμένοι τον ταυτίζουν με την Παναγία την «Καλομάτα», απ' όπου πήρε το όνομά της η πόλη. Πιθανολογείται ότι κάτω από το Κάστρο βρίσκεται η Ακρόπολη των αρχαίων Φαρών. Στους πρόποδες του Κάστρου βρίσκεται ημισπηλαιώδης ναός του Αγ. Ιωάννου του Προδρόμου, που χρονολογείται στους μεταβυζαντινούς χρόνους.

Το κάστρο της Κυπαρισσίας

Με ιστορία 4.000 χρόνων, κατοικημένη ήδη από τη Μυκηναϊκή εποχή, η Κυπαρισσία, πόλη που συνδυάζει την ομορφιά του βουνού και τη γοητεία της θάλασσας, γνώρισε μεγάλη ακμή κατά την ελληνιστική περίοδο. Σε βραχώδη λόφο ανατολικά της πόλης βρισκόταν η αρχαία ακρόπολη, στη θέση της οποίας κτίστηκε κατά τους βυζαντινούς χρόνους κάστρο. Κατά τους Μεσαιωνικούς χρόνους, η περιοχή ονομάστηκε Αρκαδιά από τους πολλούς αρκάδες, που κατέφυγαν εκεί λόγω των επιδρομών των Σλάβων στην περιοχή τους. Το 1205 το κάστρο καταλήφθηκε από τους Φράγκους ενώ από το 1715 έως το 1821 ήταν υπό την κατοχή των Τούρκων. Σήμερα το «Κάστρο των Γιγάντων», όπως ονομάζεται, συνεχίζει να δεσπόζει σε ολόκληρη την πόλη, πλαισιωμένο από παραδοσιακά σπίτια, αρχοντικά και όμορφα καλντερίμια.

2.2 Βυζαντινά μνημεία

Κυριολεκτικά κατάσπαρτη από υπέροχες βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια, η Μεσσηνία κρύβει ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον βυζαντινό παρελθόν, το οποίο ο επισκέπτης καλείται να ανακαλύψει.

Ο Ναός των Αγίων Αποστόλων της Καλαμάτας

Βυζαντινή εκκλησία που κτίστηκε το 1317 από τον Αυτοκράτορα Ανδρόνικο. Την Τετάρτη 23 Μαρτίου 1821, ο Θ. Κολοκοτρώνης με τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, τον Παπαφλέσσα, τον Νικηταρά και άλλους αγωνιστές απελευθέρωσαν την Καλαμάτα από τους Τούρκους και συγκεντρώθηκαν με τον λαό και τον κλήρο στην πλατεία των Αγ. Αποστόλων, όπου τελέστηκε η πρώτη δοξολογία σε ελεύθερο ελληνικό έδαφος μετά από 400 χρόνια σκλαβιάς. Την ίδια μέρα, στο χώρο αυτό συγκροτήθηκε η «Μεσσηνιακή Σύγκλητος» και συντάχθηκε ένα σημαντικό κείμενο, που στάλθηκε προς «τας Ευρωπαϊκάς Αυλές» και στο οποίο εξηγούσαν τους Εθνικούς σκοπούς αυτής της εξέγερσης και ζητούσαν τη «φιλόανθρωπο συνδρομή» των Μεγάλων Δυνάμεων για να αποτινάξουν τον τουρκικό ζυγό.

Η Ι. Μονή του Βουλκάνου

Σε απόσταση αναπνοής από τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Μεσσήνης, στα ερείπια του αρχαίου ναού του Ιθωμάτα Δία κτίστηκε στα βυζαντινά χρόνια η περίφημη ιερή Μονή του Βουλκάνου (ή Επάνω Καστρίτισσα ή Καθολικό ή Κορυφής). Η παράδοση λέει ότι σ'αυτή τη θέση κάποιοι ερημίτες βρήκαν την εικόνα της Παναγίας, που ήταν η αφορμή για το κτίσιμο της μονής. Λίγο πιο κάτω, ανάμεσα στο βουνό Βουλκάνο και τον χαμηλότερο λόφο του Αγ. Βασιλείου, στο διάσελο των δύο βουνών κτίστηκε αργότερα το μεγάλο νέο μοναστήρι του Βουλκάνου. Η παλαιά μονή έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο, αλλά και η νέα μονή έχει και αυτή την ιστορία της αφού το 1821 ήταν το ορμητήριο των επαναστατημένων Ελλήνων. Στη μονή, που εορτάζει στις 15 Αυγούστου, σώζονται σπουδαία χειρόγραφα, αλλά και λείψανα Αγίων (Ιωάννου Χρυσοστόμου και Διονυσίου Αεροπαγίτου), ιερά σκεύη και άμφια (του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε') αλλά και η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας, έργο του Ευαγγελιστή Λουκά. Κάθε χρόνο στη γιορτή της γίνεται μεγάλο πανηγύρι και ανεβάζουν με πομπή την εικόνα της Παναγίας στην πρώτη της κατοικία, το μοναστήρι της Κορυφής.

Το εκκλησάκι της Αγ. Θεοδώρας

Βρίσκεται στο χωριό Βάστα και σε μια περιοχή, που φημίζεται για τα πολλά νερά και την ομορφιά της. Το εκκλησάκι της Αγ. Θεοδώρας, κτισμένο τον 10ο αιώνα, έχει το εξής χαρακτηριστικό στο οποίο οφείλει και τη μοναδικότητά του: 17 μεγάλα και μικρά δέντρα ηλικίας 200-250 ετών αναπτύσσονται κατά εντυπωσιακό τρόπο και στηρίζονται στη στέγη του, οι ρίζες τους όμως είναι αφανείς τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά πράγμα που σημαίνει ότι διέρχονται μέσα από την τοιχοποιία του πάχους 6 εκ. Κάτω από τα θεμέλια του ναού υπάρχουν πηγές πόσιμου νερού, που ρέουν όλο τον χρόνο και θεωρούνται Αγίασμα από τους προσκυνητές.

Τα μοναστήρια της Αλαγονίας

- ***Το Μαρδάτσι ή Μαρδάκι, Ι. Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου.***

Η Μονή κτίστηκε το 1504 και βρίσκεται στην περιοχή της Νέδουσας. Στην τουρκοκρατία ήταν καταφύγιο κλεφταρματωλών και αργότερα ορμητήριο του Παπαφλέσσα, του Αναγνωσταρά, του Νικηταρά και άλλων αγωνιστών. Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, δεν πάτησε ποτέ Τούρκου πόδι στη Μονή, γιατί ο ηγούμενός της Νικηφόρος Πράπτης είχε θεραπεύσει την κόρη του Σουλτάνου από βαριά αρρώστια και είχε εκδοθεί φερμάνι, που απαγόρευε στους Οθωμανούς να καταπατούν τη μονή.

- ***Η Σιδερόπορτα, Ι. Μονή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου***

Η Μονή κτίστηκε το 1586 και βρίσκεται κοντά στα χωριά Καρβέλι και Λαδά. Αρχικά γνωστή με το όνομα *Παναγία η Περίβλεπτος* πήρε το σημερινό της όνομα από σιδερένια πόρτα, που δώρισε ο κτήτοράς της Παρθένιος Ψωμάς το 1623. Είναι το καλύτερα διατηρημένο μοναστήρι της Αλαγονίας, διάφορες όμως επεμβάσεις (ασβεστοχρίσματα) που έγιναν τις τελευταίες δεκαετίες κάλυψαν τις θαυμάσιες τοιχογραφίες του ναού.

- ***Η Μονή του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου.***

Σε μαγευτική τοποθεσία απέναντι από το χωριό Αλαγονία, από το μοναστήρι αυτό που κτίστηκε στις αρχές του 18ου αιώνα σώζεται σήμερα μόνο ο ναΐσκος του.

- ***Το Μελέ, Ι. Μονή του τιμίου Προδρόμου***

Βρίσκεται ανάμεσα στο κάστρο Μελέ και στο χωριό Αρτεμισία και εκτιμάται ότι κτίστηκε τον 17ο αι. Σώζεται ο ωραιότατος βυζαντινός ναός της με εξαιρετικές «λαϊκές» αγιογραφίες, που καλύπτουν ολόκληρο τον κυρίως ναό και τον νάρθηκα. Στη Μονή λειτουργούσε σχολή, η οποία ιδρύθηκε το 1712 και είχε περίφημους δασκάλους-μοναχούς που δίδασκαν θεολογία, φιλοσοφία, γεωγραφία, μαθηματικά και αρχαία ελληνικά και λατινικά.

Μονή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος

Για τους αρχαιολόγους και ιστοριοδίφες, η Μονή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, το Ανδρομονάστηρο στα Πετράλωνα, είναι αστείρευτη πηγή μελέτης της μοναστικής ζωής από το 13ο έως και το 19ο αιώνα. Η αρχιτεκτονική και η βυζαντινή τέχνη του συναρπάζουν τους επισκέπτες, ενώ κάθε χρόνο στις 6 Αυγούστου στους χώρους του συγκεντρώνονται εκατοντάδες προσκυνητές. Πρόκειται για το σπουδαιότερο μοναστηριακό συγκρότημα της Μεσσηνίας και ένα από τα ωραιότερα της Πελοποννήσου.

Ζωτικό σημείο αναφοράς για τη συλλογική μνήμη των κατοίκων της περιοχής, το Ανδρομονάστηρο είχε αφεθεί στη φθορά του χρόνου για παραπάνω από έναν αιώνα. Η 26η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων κατόρθωσε να εντάξει την πρώτη φάση των έργων αποκατάστασης του στο ΕΣΠΑ και εδώ και δυο μήνες η αρχαιολόγος Λαμπρινή Μπούζα, ειδικευμένο προσωπικό και εργατοτεχνίτες, συνεργάζονται σε μια απαιτητική προσπάθεια γεμάτη εκπλήξεις. Περίπου τριάντα χιλιόμετρα από την Καλαμάτα, πολύ κοντά στην Αρχαία Μεσσήνη, το εντυπωσιακό συγκρότημα του Ανδρομονάστηρου βρίσκεται σε μια περιοχή ασύγκριτου φυσικού κάλλους. Αιωνόβιοι πλάτανοι το περιβάλλουν, νερά κελαρύζουν στην απομονωμένη κατάφυτη ρεματιά, ελαιώνες απλώνονται στην ευρύτερη περιφέρεια του. Μετόχι της Μονής Βουλκάνου, το Ανδρομονάστηρο περιλαμβάνει το καθολικό πλαίσιο από παρεκκλήσια και βοηθητικούς χώρους, πύργους και το τριώροφο κτίσμα της τράπεζας, πτέρυγες με κελιά.

Στην παρούσα φάση έργων, που αναμένεται να διαρκέσουν παραπάνω από δύο χρόνια, θα γίνει αναστήλωση και αποκατάσταση του βόρειου πύργου και της εφαπτόμενης τριώροφης τράπεζας και κεράμωση της στέγης, ώστε να αποφευχθούν περαιτέρω φθορές. Το σύνολο της αποκατάστασης θα κοστίσει 3 εκατ. ευρώ, ενώ η πρώτη φάση εργασιών που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι προϋπολογισμού 700.000. Στο ΕΣΠΑ δεν εντάχθηκε, όμως, μόνο η Μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στα Πετράλωνα. Άλλα τρία έργα έχουν ξεκινήσει: Αναστήλωση γίνεται στην Αγία Σοφία, στη Λαγκάδα της Μεσσηνιακής Μάνης (150.000 ευρώ). Έχει αρχίσει η αποκατάσταση του Αγίου Νικολάου Μεσόρουγας στην Αλαγονία (270.000 ευρώ). Συντηρούνται οι τοιχογραφίες στον Άγιο Νικόλαο στο Καμπινάρι Πλάτσας (μοναδικές για τα δεδομένα της Πελοποννήσου, ένα πολύ σημαντικό μνημείο, 330.000 ευρώ). Άμεσα αναμένεται να ενταχθεί στο πρόγραμμα χρηματοδότησης το Κάστρο Ανδρούσας, επιδιώκεται η αποκατάσταση της Ανάληψης στα Φιλιατρά (μνημείο που έχει δεινοπαθήσει από τους σεισμούς), ενώ θα συντηρηθούν και οι τοιχογραφίες της «Σαμαρίνας», του Ναού της Ζωοδόχου Πηγής μεταξύ Καλογερόρραχης και Ελληνοκκλησιάς. Η τελευταία βρίσκεται πολύ κοντά στο Ανδρομονάστηρο, επίσης σε πανέμορφο τοπίο με ελιές και αμπέλια.

Σημειώνουμε ότι η εκκλησία της Μονής είναι χτισμένη πάνω σε πηγή, από την οποία τα χρόνια του Μεσαίωνα και της Τουρκοκρατίας υδροδοτείτο η πολίχνη της Ανδρούσας. Σώζεται, επίσης, η εκκλησία του Αγίου Λαζάρου, ο κοιμητηριακός ναός του μοναστηριού, 100 μέτρα από το συγκρότημα.⁸

2.3 Παραδοσιακοί οικισμοί και ιστορικά κέντρα

Οι περισσότερες πόλεις της Μεσσηνίας είναι γραφικές κωμοπόλεις με σπίτια, που διατηρούν τα χαρακτηριστικά της τοπικής αρχιτεκτονικής, και κτίρια, που θυμίζουν το ιστορικό τους παρελθόν. Τα πυργόσπιτα της Μάνης, ο Σιδηροδρομικός Σταθμός με τα πλατάνια στον Άρη, ένα από τα πολλά αντιπροσωπευτικά δείγματα της αρχιτεκτονικής των κτιρίων του πρώτου ελληνικού σιδηροδρόμου, τα εγκαταλελειμμένα βιομηχανικά κτίρια των Κυλινδρόμυλων Μεσσηνίας «Ευαγγελίστρια» Α.Ε. στο λιμάνι της Καλαμάτας και του Ελαιουργείου-Σαπωνοποιείου Λιακέα στην Καρδαμύλη, είναι μερικά από τα μνημεία της πρόσφατης οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας της Μεσσηνίας που ξεχωρίζουν για την αισθητική, αλλά και τις μνήμες που κλείνουν μέσα τους.

⁸Γραφείου Υποδοχής Συνεδρίων, Επισκεπτών & Θεματικού Τουρισμού Μεσσηνίας
<http://www.kalamatacvb.gr/monuments.php>

Τα πυργόσπιτα της Μάνης

Σε παραγμένες ιστορικές περιόδους το άγριο τοπίο της Μάνης έγινε καταφύγιο και ορμητήριο ανθρώπων, οι οποίοι, κάτω από σκληρές συνθήκες, δημιούργησαν μια αρχιτεκτονική, που εξυπηρετούσε τις αμυντικές ανάγκες τους. Οι Μανιάτες, ζώντας συχνά στο περιθώριο του νόμου, οργανώθηκαν σε μικρές κλειστές κοινότητες και η ζωή τους ήταν οργανωμένη σε οικισμούς με σημείο αναφοράς τους πολεμόπυργους, απ' όπου έλεγχαν τις γύρω εκτάσεις. Αυτά τα εντυπωσιακά κτίσματα, που προσδίδουν ένα μοναδικό ύφος στο τοπίο, τα απαντά κανείς ακόμα και σήμερα σε ολόκληρη την περιοχή της Μάνης.

Το Ιστορικό Κέντρο της Καλαμάτας

Είναι το σημείο, όπου κτυπά η καρδιά της πόλης εδώ και εκατοντάδες χρόνια. Στα σοκάκια του βρίσκεται κρυμμένη ολόκληρη η ιστορία της Καλαμάτας. Το Κάστρο, η Μονή Καλογραιών, ο Ναός των Αγίων Αποστόλων, ο Ναός της Υπαπαντής του Σωτήρος, πανέμορφα παλαιά κτίρια, που αναστηλώθηκαν για να εξυπηρετήσουν διάφορες ανάγκες (Αρχαιολογικό Μουσείο, Λαογραφικό Μουσείο, Δημοτική Πινακοθήκη) και η παλιά δημοτική αγορά επί της Πλατείας 23ης Μαρτίου.

Μικρά μαγαζιά, φούρνοι, μαγειρεία και παντοπωλεία, ανέγγιχτα από τον χρόνο, παπλωματάδες, μικρομπακάληδες, λευκοσιδηρουργοί, κηροπλάστες,

είναι ένας ολόκληρος μικρόκοσμος που ζει και κινείται εδώ, έχοντας συνείδηση του πολιτισμού που μεταφέρει, και προσπαθώντας να κληροδοτήσει στο σήμερα τις αξίες του χθες. Πολύτιμο κομμάτι της πόλης, τόπος μνήμης όπου ο επισκέπτης ανακαλύπτει το διαχρονικό της πρόσωπο, το Ιστορικό Κέντρο είναι το κόσμημα της Καλαμάτας.⁹

⁹ <http://www.kalamatacvb.gr/villages.php>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Είδη εισερχόμενου τουρισμού στην Μεσσηνία

Για να επιτευχθεί η αποτελεσματικότερη τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου στις μέρες μας είναι απαραίτητο να εντάσσεται σε έναν γενικότερο οικονομικό σχεδιασμό, που να περιλαμβάνει τον τουρισμό, την αναψυχή, τον πολιτισμό και την εκπαίδευση σε ένα ενιαίο και άρρηκτο σύνολο. Στο επίπεδο αυτό, σήμερα, ο ρόλος των τοπικών φορέων, των επιχειρηματιών και επαγγελματιών της περιοχής και, κυρίως, της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, είναι σημαντικός, μολονότι το πεδίο δράσης των δύο τελευταίων φορέων είναι μάλλον στενό, λόγω ανεπαρκών πόρων.¹⁰

Παράλληλα με τον κλασικό-περιηγητικό τουρισμό (τουρισμού αναψυχής), τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί σημαντικά οι λεγόμενες εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού υιοθέτησε και ανέπτυξε η τουριστική βιομηχανία για να δημιουργήσει νέα κίνητρα και ενδιαφέροντα, να διευρύνει την τουριστική αγορά και να βοηθήσει την περιφερειακή τουριστική ανάπτυξη. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα κυριότερα είδη εισερχόμενου τουρισμού της Μεσσηνίας που έχουν εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια.

3.1 Συνεδριακός Τουρισμός

Ο Νομός Μεσσηνίας και ιδιαίτερα η πόλη της Καλαμάτας αποτελούν τυπικό παράδειγμα μιας μέτρια ανεπτυγμένης τουριστικής περιοχής, που έχει όμως όλα τα προσόντα να αποτελέσει σημαντικό συνεδριακό προορισμό.

Η ένωση Ελλήνων Επαγγελματιών Διοργανωτών Συνεδρίων (Hellenic Association of Professional Congress Organizers, HAPCO) καταχωρεί μόλις 5 ξενοδοχεία με συνεδριακές δυνατότητες στην περιοχή. Τα ξενοδοχεία αυτά

¹⁰ Παπαγεωργίου Ν., Γεωργόπουλος Ν. «Η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στην ελληνική περιφέρεια: η περίπτωση του νομού Μεσσηνίας», Αθήνα

έχουν την δυνατότητα εξυπηρέτησης το πολύ 2500 συνέδρων. Από έρευνα που διενεργήθηκε αναδείχθηκαν ακόμη δύο ξενοδοχεία, που ανεβάζουν τον μέγιστο συνολικό αριθμό εξυπηρετούμενων συνέδρων σε 2700 άτομα περίπου.

Για να επιτευχθεί, φυσικά, τόσο η διάθεση κλινών, όσο και η κάλυψη του συνολικού αριθμού τους, απαιτείται απόλυτος συντονισμός, κάτι που δεν είναι εφικτό υπό τις παρούσες συνθήκες. Εκτός από τις συνεδριακές αίθουσες των ξενοδοχείων, για μικρής κλίμακας συνέδρια χρησιμοποιούνται ακόμη τα Πνευματικά κέντρα Καλαμάτας και Μεσσήνης και οι αίθουσες των δημοτικών καταστημάτων.¹¹

Όπως προκύπτει από επιτόπια έρευνα, υπάρχει έλλειψη επαγγελματιών διοργανωτών συνεδρίων, κάτι που αποτελεί σημαντικό πρόβλημα στην περεταίρω ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού. Τα λίγα συνέδρια που αναλαμβάνει η Μεσσηνία είναι, είτε μικρά και διοργανώνονται εκ των ενόντων, είτε ανατίθενται σε εξειδικευμένα γραφεία των Αθηνών. Είναι χαρακτηριστικό πάντως ότι, μεταξύ των μελών της HAPCO, δεν υπάρχει κανένα γραφείο επαγγελματιών διοργανωτών συνεδρίων γενικά στην Πελοπόννησο (HAPCO 2002), αποδεικνύοντας την δεινή θέση της ευρύτερης περιοχής συνολικά. Επίσης δεν υπάρχουν έμπειρες εταιρείες που να παρέχουν οπτικοακουστικά μέσα και υλικό, να πραγματοποιούν κατασκευές σχετικές με το συνέδριο (όπως πάνελ, περίπτερα διαφημιζομένων και άλλα), να διαθέτουν μεταφραστές και γενικά να δημιουργούν μια στοιχειώδη συνεδριακή υποδομή. Η ύπαρξη όμως της υποδομής αυτής είναι που θα συμβάλλει σημαντικά στην τελική απόφαση της οργανωτικής επιτροπής ενός συνεδρίου για την επιλογή του τόπου διεξαγωγής του.¹²

¹¹ Παπαγεωργίου Ν., Γεωργόπουλος Ν. «Η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στην ελληνική περιφέρεια: η περίπτωση του νομού Μεσσηνίας», Αθήνα

¹² Παπαγεωργίου Ν., Γεωργόπουλος Ν. «Η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στην ελληνική περιφέρεια: η περίπτωση του νομού Μεσσηνίας», Αθήνα

3.2 Θρησκευτικός Τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός στην ευρύτερη περιοχή της Χώρας μας, αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, γεγονός που τον καθιστά μια ενδιαφέρουσα μορφή εναλλακτικού τουρισμού, με ιδιαίτερη συμβολή στην ανάπτυξη των μειονεκτικών και λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών της χώρας. Επειδή συνδέεται με τις επισκέψεις σε μνημεία ή χώρους θρησκευτικής σημασίας, αποτελεί μια περιφερειακή οικονομική δραστηριότητα, με δεδομένη τη χωρική διασπορά των εν λόγω μνημείων. Για να μπορέσει να συμβάλει ο θρησκευτικός τουρισμός στην ανάπτυξη μειονεκτικών περιοχών απαιτείται μια στοιχειώδη οργάνωση του τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Υπάρχει ομαλή κατανομή των τουριστικών επισκέψεων με θρησκευτικά κίνητρα σε όλη τη διάρκεια του έτους, όμως εμφανίζεται μια σχετική αύξηση τους θερινούς μήνες, προφανώς λόγω «συμπληρωματικής» λειτουργίας των άλλων μορφών τουρισμού.

Τα επισκέψιμα «θρησκευτικά αξιοθέατα» βρίσκονται σε όλες τις περιοχές της χώρας, η χωρική τους κατανομή είναι πολύ καλή και, συνεπώς, ο θρησκευτικός τουρισμός, εφόσον αξιοποιηθεί επαρκώς, μπορεί να ενισχύει σημαντικά το περιφερειακό εισόδημα και την περιφερειακή ανάπτυξη. Η διάρκεια παραμονής των τουριστών στην περιοχή προορισμού είναι σχετικά μικρή (short break holidays), ειδικότερα αν δε συνδυάζεται με άλλες μορφές

τουρισμού. Υπάρχει θετική ανταπόκριση των τοπικών κοινωνιών σε αυτή τη μορφή τουρισμού, γεγονός που δημιουργεί ένα επιπλέον πλεονέκτημα για την περαιτέρω ανάπτυξη του.

Η Μεσσηνία επιφυλάσσει μοναδικές εμπειρίες, που σχετίζονται με τη θρησκεία, είτε οι τουρίστες είναι προσκυνητές είτε είναι άτομα με ειδικά ενδιαφέροντα στην αρχιτεκτονική και την αγιογράφηση των εκκλησιών, των πολλών ξωκκλησιών και των μοναστηριών. Είναι μια από τις λίγες περιοχές που προσφέρουν τόσο πολύ υλικό για τη μελέτη της βυζαντινής αρχιτεκτονικής και της βυζαντινής τέχνης. Είναι μια περιοχή που, παρά τους σεισμούς που έχουν προκαλέσει φοβερές καταστροφές στα μνημεία της, έχει κτηριακά κατάλοιπα από την παλαιοχριστιανική περίοδο έως και την άλωση της περιοχής από τους Τούρκους. Έχει αντιπροσωπευτικά μνημεία από κάθε περίοδο.

Η Μεσσηνία είναι ιδανική για να μελετήσει κανείς σταδιακά και να βγάλει συμπεράσματα για την τέχνη και την αρχιτεκτονική από τον 5ο έως το 15ο αιώνα μ.Χ. Η Ηλεία ή η Αχαΐα, αντίθετα, έχουν πολύ λίγα μνημεία. Ακόμα και η Κορινθία, η Αργολίδα, έχουν λιγότερα μνημεία από τη Μεσσηνία. Με μόνη εξαίρεση τη Λακωνία και λόγω του Δεσποτάτου του Μυστρά, ο τόπος είναι από τους πιο πλούσιους σε βυζαντινά μνημεία.¹³

3.3 Οικοτουρισμός – Τουρισμός Φύσης

¹³ <http://www.kalamatacvb.gr/monuments.php#byzantineGR>

Η Μεσσηνία προσφέρει στον τουρίστα της φύσης μια σειρά από διαφορετικά πανέμορφα τοπία, συνήθως διάσπαρτα με ελαιώνες και αυτοφυή βλάστηση, μοναδικές προστατευόμενες περιοχές (λιμνοθάλασσες, ποτάμια, ακατοίκητα νησιά, τον μοναδικό ορεινό όγκο του Ταυγέτου) και μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα χλωρίδα και πανίδα. Ανατρέχοντας στις «Προστατευόμενες Περιοχές», μπορεί κανείς να αναζητήσει όλα τα συγκεκριμένα στοιχεία, που σχετίζονται με το φυσικό τους περιβάλλον, τη χλωρίδα και την πανίδα τους, αλλά και με τις οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται για την προστασία τους και τα προσφερόμενα προγράμματα οικολογικής παρατήρησης.

Στη Μεσσηνία υπάρχουν περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενες. Παράδειγμα τέτοιας περιοχής είναι οι Θίνες Κυπαρισσίας. Η περιοχή αποτελεί τμήμα της παράκτιας ζώνης της Δ Πελοποννήσου, όπου επικρατούν ευνοϊκές οικολογικές συνθήκες για την ανάπτυξη αμμοθινικών σχηματισμών.

Σχεδόν όλα τα εδάφη της περιοχής ανήκουν στην κλάση των αμμωδών εδαφών, ως αποτέλεσμα της φυσικής αποσάθρωσης των βράχων. Αποτελούνται από μικρά γωνιώδη τμήματα προερχόμενα από τα βράχια, που αργότερα μεταφέρονται από τον άνεμο ή το νερό. Το τοπίο της παράκτιας περιοχής συντίθεται από αμμόφιλη, αμμονιτρόφιλη βλάστηση χαμηλών και υψηλών σταθεροποιημένων ή κινούμενων αμμοθινών, φρύγανα και μακκί, παραλιακά δάση χαλεπίου πεύκης σε αμμώδη υποστρώματα, καλλιεργούμενη γη, χωριά κ.λπ.¹⁴

¹⁴ http://www.kalamatacvb.gr/protected_areas.php

3.4 Θαλάσσιος Τουρισμός

Η θάλασσα περιβάλλει τη Μεσσηνία σχηματίζοντας κόλπους και κολπίσκους, που αποτελούν ιδανικούς χώρους για το yachting και διαμορφώνουν σημεία αγκυροβολίας για μια ευχάριστη ανάπαυλα για μπάνιο και χαλάρωση. Οι δύο μαρίνες (Καλαμάτας και Πύλου) και οι παραλιακοί οικισμοί, που διαθέτουν λιμενοβραχίονες, προσφέρονται για άνετη και ασφαλή αγκυροβολία, που συνδυάζεται με κάθε μορφής εξυπηρητήσεις.

Ο περίπλους της Μεσσηνίας αποτελεί τμήμα του περίπλου της Πελοποννήσου, που προσφέρει μια μοναδική εμπειρία για τον ιστιοπλόο και γενικά για τον θαλάσσιο τουρίστα. Η Μεσσηνία, μέσω του λιμανιού της Καλαμάτας, αποτελεί επίσης ενδιαφέροντα σταθμό στους πλόες των κρουαζιεροπλοίων στην Ανατολική Μεσόγειο, ένα σταθμό εκτός των συνηθισμένων δρομολογίων. Τέλος, η Μεσσηνία προσφέρεται για κάθε μορφής ναυταθλητική και γενικά θαλάσσια δραστηριότητα (ιστιοπλοΐα τριγώνου, ιστιοσανίδα, καταδύσεις, κλπ).¹⁵

¹⁵ http://www.kalamatacvb.gr/marine_tourism.php

3.5 Πολιτιστικός Τουρισμός

Ο πολιτιστικός πλούτος της Μεσσηνίας, που συνίσταται σε μοναδικά σε αρχαιολογικό ενδιαφέρον κατάλοιπα (μυκηναϊκοί θολωτοί τάφοι), αρχαιολογικούς χώρους (Αρχαία Πύλος, Ναός Επικούριου Απόλλωνα, Αρχαία Μεσσήνη) και μουσεία, ιστορικά μνημεία (κάστρα, ιστορικά κέντρα πόλεων), βυζαντινές εκκλησιές και μοναστήρια, δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (πυργόσπιτα της Μάνης), τον πολιτισμό και τις διαδρομές της Ελιάς και μια πλούσια σύγχρονη πολιτιστική ζωή (φεστιβάλ Χορού, φεστιβάλ Μηδέν, πολιτιστικά δρώμενα) αποτελεί μια πρόκληση για τον σύγχρονο τουρίστα με πολιτιστικά ενδιαφέροντα, που ζητάει μάθηση και πολύτιμες εμπειρίες.¹⁶

¹⁶ http://www.kalamatacvb.gr/cultural_tourism.php

3.6 Αγροτουρισμός

Γνωστή σε όλο τον κόσμο για το κύριο αγροτικό της προϊόν, τις ΠΟΠ Ελιές Καλαμάτας, η Μεσσηνία είναι μια κατά κύριο λόγο γεωργική περιοχή, με εκτεταμένο ελαιώνα, πολλές άλλες σημαντικές καλλιέργειες και μοναδικά τοπικά προϊόντα . Ο τουρίστας, που ενδιαφέρεται για την αγροτική ζωή, θα επισκεφθεί τους αγροτικούς οικισμούς, θα περπατήσει στα Οδοιπορικά της Ελιάς και θα παρακολουθήσει τον τρόπο παραγωγής του ΠΟΠ ελαιολάδου Μεσσηνίας, που θα έχει την ευκαιρία να γνωρίσει και να γευτεί, μαζί με τους άλλους θησαυρούς της μεσσηνιακής γης.¹⁷

¹⁷ http://www.kalamatacvb.gr/agro_tourism.php

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Μεγέθη υποδομών και τουριστικής ανάπτυξης στην Μεσσηνία

Ο τουρισμός στην περιοχή της Μεσσηνίας παρουσιάζει ανάπτυξη σε όλες της εποχές του έτους και σε κατοίκους εξωτερικού και εσωτερικού λόγω του πλήθους και της διαφορετικότητας των πόρων τουριστικής έλξης που διαθέτει. Για το λόγο αυτό η υποδομές και η ανάπτυξη του συγκεκριμένου τομέα είναι ανάγκη να διαμορφωθούν με τέτοιο τρόπο και κατεύθυνση ικανή ώστε να δεχθεί η χώρα μας τουρισμό σε όλους υπόλοιπους μήνες του έτους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται με τη μορφή πινάκων τα μεγέθη τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή της Μεσσηνίας σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

4.1 Μεγέθη τουριστικών μονάδων

Στην περιοχή της Μεσσηνίας δραστηριοποιούνται τόσο ξενοδοχειακές μονάδες όσο και camping. Στη συνέχεια παρατίθενται τα μεγέθη των τουριστικών καταλυμάτων και των camping αλλά και η δυναμική τους σε κλίνες.

Πίνακας 4.1 Αριθμός και κλίνες τουριστικών καταλυμάτων και camping

Αριθμός καταλυμάτων (2011)	
Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	136
Τουριστικά κάμπινγκ	18
Σύνολο	154
Αριθμός κλινών (2011)	
Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	9.440
Τουριστικά κάμπινγκ	4.519
Σύνολο	13.959

<u>Κατηγορία Ξενοδοχείου</u>	<u>Αριθμός Ξενοδοχείων</u>	<u>Δωμάτια</u>	<u>Κλίνες</u>
5*****	3	1.022	2.387
4****	9	598	1.202
3***	38	1.264	2.394
2**	71	1.620	3.082
1*	15	206	375
Σύνολο	136	4.710	9.440

Πηγή ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα η δυναμική της περιφέρειας της Μεσσηνίας στον τομέα των τουριστικών εγκαταστάσεων στηρίζεται περισσότερο στη λειτουργία ξενοδοχείων και ομοειδών καταλυμάτων και λιγότερο στη λειτουργία οργανωμένων camping. Όσον αφορά τον αριθμό των κλινών στο σύνολό τους φτάνουν περίπου τις δεκατέσσερις χιλιάδες. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο αριθμός ξενοδοχειακών μονάδων ανά κατηγορία.

Πηγή ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011

Όπως παρατηρούμε τα περισσότερα ξενοδοχεία στη Μεσσηνία ανήκουν στην κατηγορία των δύο αστέρων ενώ αρκετά ανήκουν στην αντίστοιχη των τριών.

Οι περισσότερες τουριστικές μονάδες είναι οικογενειακές επιχειρήσεις και η διαχείριση και λειτουργία τους γίνονται από τα μέλη της οικογένειας. Οι διεθνείς προδιαγραφές δεν πληρούνται απόλυτα, η ποιότητα των υπηρεσιών είναι αμφισβητούμενη και η συνεργασία με τοπικούς και κρατικούς τουριστικούς φορείς είναι περιορισμένη. Η συντριπτική πλειοψηφία των μονάδων δεν χρησιμοποιεί tour operators για την προώθηση των δωματίων.

Ο μεσσηνιακός τουρισμός, έχει μικρό αριθμό τουριστικών καταλυμάτων που ως επί το πλείστον είναι κυρίως συγκεντρωμένα στην περιοχή της Καλαμάτας.

Παρά την αύξηση των μεγεθών κατά τα τελευταία χρόνια, εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από υψηλή εποχικότητα και προβλήματα ποιότητας.

4.3 Μεγέθη τουριστικής κίνησης

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι αφίξεις τουριστικών επισκεπτών στην περιοχή της Μεσσηνίας για τη διετία 2010 – 2011 όπως προκύπτουν από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία.

Αφίξεις 2010			
Ξενοδοχειακά καταλύματα πλην camping	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο
	167.948	35.076	203.024
Camping	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο
	7.275	18.675	25.950
Αφίξεις 2011			
Ξενοδοχειακά καταλύματα πλην camping	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο
	154.544	37.930	192.474
Camping	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο
	7.955	16.747	24.702

Πηγή ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2010 – 2011

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται στον παραπάνω πίνακα, συμπεραίνουμε ότι οι αφίξεις τουριστικών επισκεπτών στη Μεσσηνία οι αφίξεις των αλλοδαπών παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με το 2010 αντίθετα με τις αφίξεις των ημεδαπών που σημείωσαν μικρή μείωση όσον αφορά τη διαμονή και σε ξενοδοχειακά καταλύματα αλλά και σε camping. Στο σύνολό τους, οι αφίξεις σημείωσαν σχετική μείωση επηρεαζόμενες από την μειωτική πορεία των εισροών των ημεδαπών επισκεπτών που ενδεχομένως οφείλεται στην μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και επομένως των οικονομικών διαθέσιμων των πολιτών στη Χώρα μας.

Σύμφωνα με την Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Πελοποννήσου του ΕΟΤ, ο νομός Μεσσηνίας είναι ο 3ος Νομός της Περιφέρειας σε τουριστική κίνηση μετά τους Νομούς Αργολίδας και Κορινθίας. Κατά το 1999, ο Νομός συμμετέχει κατά 22% στην τουριστική κίνηση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, τόσο στις αφίξεις όσο και στις διανυκτερεύσεις. Σε σχέση με τις αρχές της δεκαετίας του '90, η συμμετοχή του Νομού στη συνολική τουριστική κίνηση της Περιφέρειας φαίνεται να έχει ενταθεί, καθώς η συμμετοχή του κατά το 1990 διαμορφωνόταν στο 14% επί των αφίξεων και στο 13% επί των διανυκτερεύσεων του Νομού.

Οι περισσότεροι τουρίστες, όπως και στους υπόλοιπους Νομούς, πλην της Αργολίδας, είναι Έλληνες σε ποσοστό που πλησιάζει το 77% για τις αφίξεις και το 63% για τις διανυκτερεύσεις. Από τους αλλοδαπούς, οι οποίοι είναι κατά κύριο λόγο Ευρωπαίοι, κυριαρχούν οι Άγγλοι, οι Γερμανοί, οι Γάλλοι, οι Ελβετοί, οι Ολλανδοί και οι Ιταλοί, ενώ σημειώνεται μικρή παρουσία Αμερικανών και Ιαπώνων επισκεπτών.

Η τουριστική κίνηση σε ετήσια βάση σημειώνει τις υψηλότερες τιμές της στο διάστημα Μαΐου-Σεπτεμβρίου και κορυφώνεται στο δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου, το οποίο συγκεντρώνει περισσότερο από το 40% των διανυκτερεύσεων. Η μέση διάρκεια παραμονής στο Νομό κυμαίνεται στις 2-3 ημέρες. Βεβαίως, η μέση διάρκεια παραμονής εξαρτάται άμεσα από τον προορισμό. Παραθεριστικές περιοχές όπως η Στούπα και η Καρδαμύλη, το Πεταλίδι και η Αιπεία κλπ., έχουν υψηλή μέση διάρκεια παραμονής, ειδικά στη Στούπα, η μέση διάρκεια παραμονής φθάνει τις 7 ημέρες. Σε περιοχές όπως η Πύλος, η Μεθώνη και η Κορώνη, η μέση διάρκεια παραμονής διαμορφώνεται σε μέσα επίπεδα

4.3 Πληρότητα τουριστικών μονάδων

Στον πίνακα που ακολουθεί απεικονίζεται η πληρότητα των τουριστικών μονάδων σε όλη την περιφέρεια της Μεσσηνίας ανά δημοτική και κοινοτητική περιοχή.

<u>Αριθμός καταλυμάτων (2011)</u>	
Τ.Κ. Φοινικούντος	18,8%
Τ.Κ. Μεθώνης	19,2%
Τ.Κ. Καρδαμύλης	24,0%
Τ.Κ. Καλού Νερού	24,2%
Δ.Κ. Κυπαρισσίας	25,2%
Δ.Κ. Πύλου	25,5%
Τ.Κ. Κορώνης	28,4%
Δ.Κ. Μεσσήνης	35,0%
Δ.Κ. Καλαμάτας	35,6%
Τ.Κ. Λογγάς	41,5%
Τ.Κ. Νεοχωρίου	49,9%

Πηγή ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011

Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω στοιχεία, η πληρότητα των τουριστικών μονάδων σε ετήσια βάση στο κοινοτικό διαμέρισμα Νεοχωρίου και στο δημοτικό αντίστοιχα της Καλαμάτας και Μεσσήνης είναι από τις υψηλότερες τόσο στο Νομό Μεσσηνίας. Στα στοιχεία που αναφέρονται στον πίνακα, δεν περιλαμβάνεται η κίνηση που αφορά ιδιόκτητες παραθεριστικές ή δευτερεύουσες κατοικίες. Στον τομέα της πληρότητας σημαντικό ρόλο παίζει η μη ανάδειξη και η μη εκμετάλλευση άλλων, εναλλακτικών μορφών τουρισμού (όπως ο οικολογικός, ο χιονοδρομικός, ο θρησκευτικός, ο εξειδικευμένος πολιτιστικός, ο αθλητικός διαφόρων τύπων κ.α.) οι οποίες θα μπορούσαν να διευρύνουν τις επιλογές των τουριστών, δρώντας θετικά υπέρ της επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν και της διεύρυνσης / μεγέθυνσης της τουριστικής δραστηριότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Στρατηγικό Σχέδια Τουριστικής Ανάπτυξης

5.1 Ειδικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μεσσηνίας

Σύμφωνα με την παρουσίαση του αναπτυξιακού σχεδίου για τους νομούς Λακωνίας και Μεσσηνίας, το στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης των δύο νομών αποτελεί μία πρώτη προσπάθεια διανομαρχιακής συνεργασίας, δύο περιοχών οι οποίες χαρακτηρίζονται ως παραμεθόριες περιοχές και οι οποίες πρέπει να τύχουν ειδικής χρηματοδότησης προκειμένου να πραγματοποιηθούν έργα που θα ελαχιστοποιήσουν το αναπτυξιακό έλλειμμα που παρατηρείται. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται παράλληλα, ένα νότιο αναπτυξιακό μέτωπο. Μέσα από το σχέδιο αυτό αναδεικνύονται οι ανάγκες, αλλά και οι αναπτυξιακές ευκαιρίες της Νότιας Πελοποννήσου. Διαμορφώνεται μια Στρατηγική Περιφερειακής Ανάπτυξης της Νότιας Πελοποννήσου με βάση τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις επιλογές των κατοίκων και των φορέων της. Ενεργοποιείται λοιπόν, μια συστηματική και ολοκληρωμένη προσπάθεια για την οικονομική, κοινωνική, τεχνολογική, πολιτιστική και βιώσιμη ανάπτυξη της Νότιας Πελοποννήσου, που συμπληρώνει και εμπλουτίζει τις κοινοτικές και εθνικές επιλογές.¹⁸

Οι Προτεραιότητες του Ειδικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης βασίζονται σε επτά άξονες:

1. Ενίσχυση Προσπελασιμότητας και Δημιουργία – Αναβάθμιση Βασικών Υποδομών
2. Κοινωνία της Γνώσης – Καινοτομία
3. Παραγωγικό Περιβάλλον

¹⁸ http://www.agiosnikolaos.net/index.php?option=com_content&task=view&id=113&Itemid=2

4. Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή
5. Βιώσιμη Ανάπτυξη
6. Ανασυγκρότηση Πυρόπληκτων Περιοχών
7. Θεσμικά Μέτρα

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η παρουσίαση των δράσεων που αφορά τον πολιτισμό. Η Σπάρτη προτείνεται να αποτελέσει εθνικό πόλο πολιτιστικής ανάπτυξης. Πολιτιστικοί πόροι και πολιτιστικός τουρισμός είναι ένα κοινό σημείο αναφοράς και για τους δύο Νομούς. Μέσα από το στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης προτείνονται καινοτόμες δράσεις που αναδεικνύουν την πολιτιστική μας κληρονομιά. Μία τέτοια δράση είναι το Κέντρο υποδοχής επισκεπτών το οποίο έχει ως βασικό στόχο να προβάλλει το Νομό ως ελκυστικό τουριστικό προϊόν . Οι υπηρεσίες πληροφόρησης θα βασίζονται στην ψηφιακή τεχνολογία αλλά και σε έντυπο υλικό. Παράλληλα επιδιώκεται και η οργάνωση λειτουργίας info kioski σε αστικά κέντρα του Νομού. Οι πολιτιστικοί θησαυροί είναι εφικτό να αναδειχθούν είτε με παραδοσιακά είτε και με καινοτόμα μέσα. Τα πολυμέσα, το διαδίκτυο και η εικονική πραγματικότητα είναι εφαρμογές των σύγχρονων τεχνολογιών. Τέτοια μέσα είναι:

Κέντρα εικονικής παράστασης

Πρόκειται για εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν πολυδιάστατες προβολές και άλλες τεχνικές για την παρουσίαση ενός μνημείου ή γεγονότος. Ο Θολωτός τάφος του Βαφειού, η Καστροπολιτεία της Μονεμβάσιας, η ιστορία του Οιτύλου και οι Βυθισμένες πολιτείες της Ανατολικής Λακωνίας είναι εφικτό να ζωντανέψουν με τα μέσα αυτά στον σύγχρονο διαβάτη της ιστορίας.

Καινοτομικά μουσεία

Δεν βασίζονται σε αυθεντικά εκθέματα αλλά σε εφαρμογές σύγχρονων τεχνολογιών (πολυμέσα, εικονική πραγματικότητα, διαδίκτυο), Θεματικά πάρκα πολιτιστικές και περιβαλλοντικές παρεμβάσεις για τη δημιουργία υπαίθριων μουσείων. Αναδεικνύονται έτσι τα μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι και διαμορφώνεται ο χώρος ως χώρος περιπάτου και Πολιτιστικές διαδρομές. Πρόκειται για ιστορικές, αρχαιολογικές και

θρησκευτικές θεματικές διαδρομές περιλαμβάνουν μνημεία και χώρους (συχνά και από τους δύο γειτονικούς Νομούς, Μεσσηνία-Λακωνία) που συνδέονται με κοινό θεματικό άξονα και συγκροτούν ομοειδείς πολιτιστικούς πόρους.¹⁹

Ο τουρισμός, το φυσικό περιβάλλον και η καινοτομία είναι τρεις ακόμα προνομιακοί τομείς στους οποίους αναφέρεται το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης.

Όσον αφορά το οδικό δίκτυο θα πρέπει να υπάρξουν:

1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας από και προς τους Νομούς Λακωνίας και Μεσσηνίας
2. Αναβάθμιση του ενδονομαρχιακού οδικού δικτύου
3. Βελτίωση της οδικής πρόσβασης σε περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος (διοικητικά κέντρα, βιομηχανικές περιοχές, τουριστικά αξιοθέατα κ.λ.π.)
4. Υποστήριξη της τουριστικής ανάπτυξης στην παραλιακή ζώνη Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Για τις λιμενικές υποδομές απαιτείται:

1. Βελτίωση λιμενικών υποδομών και αναδομών για τον εκσυγχρονισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών
2. Ανάδειξη λιμένων στον Νομό Λακωνίας σε σημαντικούς κόμβους μεταφορών και μετακινήσεων τουριστικού και εμπορικού χαρακτήρα
3. Χωροθέτηση και δημιουργία νέων τουριστικών λιμένων (μαρίνες)
4. Βελτίωση των υποδομών ελλιμενισμού σκαφών αναψυχής σε υφιστάμενους τουριστικού λιμένες.

¹⁹ http://www.agiosnikolaos.net/index.php?option=com_content&task=view&id=113&Itemid=2

Παράλληλα επιβάλλεται να υπάρξουν έργα όσον αφορά τη διαχείριση των υδατικών πόρων και τη διαχείριση στερών και υγρών αποβλήτων καθώς επίσης και δράσεις για την ενέργεια και τις τηλεπικοινωνίες.²⁰

5.2 Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης

Η Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης γνωστή ως Π.Ο.Τ.Α. Μεσσηνίας αποτελεί το αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της νέας τάσης επενδύσεων στην Ελλάδα. Η νέα τάση επενδύσεων δεν προσεγγίζει πλέον τον τουρισμό ως προϊόν ή ως υπηρεσία, αλλά ως συνολική εμπειρία για τον τουρίστα - καταναλωτή).

Ο νόμος 2545/1997 ορίζει ότι οι Π.Ο.Τ.Α., όπως και οι Βιομηχανικές Περιοχές, αφορούν πάντοτε δημόσια ωφέλεια. Παρόλο δηλαδή που είναι μια ιδιωτική επένδυση για πρώτη φορά στον τουρισμό υποστηρίζεται από το νομικό πλαίσιο και θεωρείται ότι αφορά δημόσιο συμφέρον επιτρέποντας την αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτων υπέρ του φορέα και με δαπάνες του για την εκτέλεση έργων υποδομής ή κάθε άλλου έργου απαραίτητου για την εγκατάσταση και λειτουργία της επιχείρησης.²¹

Την υλοποίηση των σχεδίων κατασκευής και εκμετάλλευσης περιοχών Π.Ο.Τ.Α. αναλαμβάνει η εταιρία ΤΕΜΕΣ Α.Ε. (Τουριστικές Επιχειρήσεις Μεσσηνίας Α.Ε.), συμφερόντων της εφοπλιστικής οικογένειας Βασιλείου Κωνσταντακόπουλου. Ανατρέχοντας στο παρελθόν θα διαπιστώσουμε ότι οι επίσημες διαδικασίες σχετικά με τις Π.Ο.Τ.Α. στην Ελλάδα άρχισαν τον Ιανουάριο του 1997 όταν ο Ε.Ο.Τ. δημοσίευσε σχετική πρόσκληση και ανταποκρίθηκαν δύο μόνο επενδυτικές ομάδες. Από αυτές μόνο η περίπτωση της Μεσσηνίας συνέχισε το ενδιαφέρον της και κρίθηκε προωθητέα. Μέχρι σήμερα η Π.Ο.Τ.Α. Μεσσηνίας είναι η μοναδική εφαρμογή του σχετικού νόμου.

²⁰ http://www.agiosnikolaos.net/index.php?option=com_content&task=view&id=113&Itemid=2

²¹ Μαρκοπούλου Β. «Τουρισμός – Περιβάλλον και τοπική ανάπτυξη. Η περίπτωση της Π.Ο.Τ.Α Ρωμανού στην ευρύτερη περιοχή της Πύλου» Αθήνα 2011

Το 2000, σε συνέχεια του Μέτρου του Β' Κ.Π.Σ., στα πλαίσια του δετούς (2000-2006) Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητας (ΕΠΑΝ) του Υπουργείου Ανάπτυξης, η έννοια της Π.Ο.Τ.Α. ενσωματώνεται στις προτεραιότητες της εθνικής στρατηγικής για τον τουρισμό, ως έργο εθνικής σημασίας. Έτσι, στον Άξονα Προτεραιότητας 5 του ΕΠΑΝ (από τους 7) που αναφέρεται στον τουρισμό, στο πρώτο μέτρο, στο Μέτρο 5.1. υπάρχει σχετική αναφορά και πρόβλεψη για τις Π.Ο.Τ.Α..²²

Το 2001 με την ΚΥΑ 24069/3817/19-10-2001 (ΦΕΚ 887/22-10-01) χαρακτηρίζονται οι περιοχές της Π.Ο.Τ.Α. και οριοθετούνται, ενώ εγκρίνονται οι χρήσεις γης και όροι εκμετάλλευσης και τίθενται οι περιορισμοί και οι όροι προστασίας του περιβάλλοντος. Με το νόμο αυτό υλοποιείται σήμερα η επένδυση της Π.Ο.Τ.Α. Μεσσηνίας (ή Costa Navarino όπως είναι το εμπορικό της όνομα) στην ευρύτερη περιοχή της Πύλου. Οι εγκαταστάσεις της Π.Ο.Τ.Α. Μεσσηνίας τοποθετούνται σε τέσσερις περιοχές, στην περιοχή του Ρωμανού, της Πύλου, του Κυνηγού και του Ριζόμυλου. Το κάθε τμήμα Π.Ο.Τ.Α. με τον εισαγωγικό νόμο που τις θεσπίζει και τις περιγράφει, περιλαμβάνει ένα σύνολο τουριστικών εγκαταστάσεων, εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής (π.χ. γήπεδα golf) και συμπληρωματικές εγκαταστάσεις αναψυχής, άθλησης και διάθεσης ελεύθερου χρόνου.²³

Η Π.Ο.Τ.Α. Ρωμανού βρίσκεται σε λειτουργία από τον Μάιο του 2010 και κατασκευάζεται η Π.Ο.Τ.Α. Πύλου. Παρόλο που μέρος της επένδυσης λειτουργεί μόλις έναν χρόνο, είναι ιδιαίτερα γνωστή στο ελληνικό κοινό κυρίως μέσω της διαφήμισης και προβολής της στα ΜΜΕ και στον έντυπο τύπο.

Η επένδυση αυτή θεωρείται ότι αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της νέας τάσης τουριστικών επενδύσεων, οι οποίες χωροθετούνται σε περιοχές με ιδιαίτερη πολιτισμική και φυσική αξία και έχουν αιχμές τα γήπεδα γκολφ,

²² Μαρκοπούλου Β. «Τουρισμός – Περιβάλλον και τοπική ανάπτυξη. Η περίπτωση της Π.Ο.Τ.Α Ρωμανού στην ευρύτερη περιοχή της Πύλου» Αθήνα 2011

²³ Μαρκοπούλου Β. «Τουρισμός – Περιβάλλον και τοπική ανάπτυξη. Η περίπτωση της Π.Ο.Τ.Α Ρωμανού στην ευρύτερη περιοχή της Πύλου» Αθήνα 2011

την αγορά παραθεριστικής κατοικίας και συμπληρωματικές υπηρεσίες τα συνεδριακά και ιατρικά κέντρα, τις αθλητικές δραστηριότητες, τις θαλασσοθεραπείες και άλλα. Ενδιαφέρον έχει ότι γύρω από την επένδυση αυτή έχει δημιουργηθεί σημαντική συζήτηση και αντιδράσεις οι οποίες αποτελούν μέρος της εργασίας και θα σχολιαστούν παρακάτω.²⁴

5.3 Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής

Σύμφωνα με το νόμο .2160/1993 στις αιρετές νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις της χώρας, πρέπει να λειτουργούν Νομαρχιακές Επιτροπές Τουριστικής Προβολής, με συγκεκριμένες αρμοδιότητες και αποτελούν το συνδυαστικό κρίκο των Νομών με την Πολιτεία (Ε.Ο.Τ., Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, Περιφέρεια), σε ότι αφορά την τουριστική προβολή ειδικότερα και τον τουρισμό ως τομέα της οικονομίας γενικότερα.

Ο τρόπος σύνθεσης της που προβλέπει συμμετοχή εκπροσώπων της αυτοδιοίκησης και των παραγωγικών φορέων του τουρισμού, την αναδεικνύουν ως το πλέον αντιπροσωπευτικό όργανο σε κάθε νομό, με την αποκλειστική ευθύνη χάραξης πολιτικών προβολής και προώθησης του τουριστικού προϊόντος. Προωθεί δράσεις, οι οποίες μας βοηθούν σημαντικά ιδίως τη φετινή περίοδο, λόγω και της μεγάλης οικονομικής κρίσης, η οποία κάνει ιδιαίτερα απρόθυμους και διστακτικούς, τους πολίτες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μας επισκεφθούν, που έχουν να κάνουν με.²⁵

- Έκδοση διαφημιστικών φυλλαδίων
- Σχεδιασμό και υλοποίηση ετήσιων προγραμμάτων εσωτερικού ή εξωτερικού τουρισμού.
- Συμμετοχή σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό

²⁴ Μαρκοπούλου Β. «Τουρισμός – Περιβάλλον και τοπική ανάπτυξη. Η περίπτωση της Π.Ο.Τ.Α Ρωμανού στην ευρύτερη περιοχή της Πύλου» Αθήνα 2011

²⁵ <http://www.na-messinias.gr/frontoffice/portal.asp?page=NODE&cnode=86>

- Διοργάνωση και υλοποίηση προγραμμάτων φιλοξενίας δημοσιογράφων και πωλητών τουριστικών πρακτορείων με στόχο την προώθηση του τουριστικού προϊόντος στους διαμορφωτές κοινής γνώμης αλλά και τους άμεσους πωλητές του τουρισμού
- Τακτική επαφή με τους επαγγελματίες του τουρισμού (ξεναγούς, διευθυντές ξενοδοχείων, κ.λ.π.) με στόχο την ενεργή συμμετοχή τους στην προσπάθεια διερεύνησης των αναγκών της αγοράς και της ανάλογης κάλυψής τους από την διαφημιστική στρατηγική του νομού, καθώς και άλλες δράσεις που στοχεύουν αποκλειστικά στην ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας.

Για το 2010, μία μεγάλη πρόκληση της ΝΕΤΠ Μεσσηνίας ήταν η ανάπτυξη της τουριστικής συνείδησης των κατοίκων του τόπου σε όλα τα επίπεδα: των απλών κατοίκων, των επαγγελματιών και φυσικά των επιχειρηματιών και των εργαζομένων στις τουριστικές επιχειρήσεις. Η τουριστική συνείδηση δεν είναι τίποτα άλλο από την αποδοχή της αντίληψης ότι η κοινωνία ζει από τον τουρισμό και ως εκ τούτου η συμπεριφορά των κατοίκων προσαρμόζεται στις ανάγκες της τουριστικής ζήτησης. Αυτό πρακτικά σημαίνει αυξημένη ευγένεια στους ξένους επισκέπτες - όχι μόνο μέσα στα ξενοδοχεία ή στο service στα εστιατόρια - αλλά παντού: Μέσα στο αστικό λεωφορείο, στο σούπερ μάρκετ, στην τράπεζα, στο ταχυδρομείο, στο νοσοκομείο.²⁶

²⁶ <http://www.na-messinias.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=86>

Γενικά Συμπεράσματα - Προτάσεις

Το φαινόμενο τουρισμός αποτελεί την πλέον κινητήρια δύναμη ανάπτυξης της Μεσσηνίας. Δεν αποτελεί όμως έναν αυτοτελή τομέα. Βρίσκεται σε πλήρη εξάρτηση με την παραγωγή (προϊόντα και άλλες υπηρεσίες), με τον πολιτισμό και το περιβάλλον. Έως σήμερα αποτελείται στο μεγαλύτερο μέρος του από τον εσωτερικό μαζικό τουρισμό ενώ ταυτίζεται, σχεδόν στο σύνολό του, με τον κλασικό παραθεριστικό τουρισμό (όπως άλλωστε συμβαίνει και με το σύνολο του ελληνικού τουρισμού), ο οποίος αξιοποιεί τα συμβατικά φυσικά πλεονεκτήματα, δηλαδή τον ήλιο και τη θάλασσα.

Ως προς την επισκεψιμότητα παρατηρείται έντονη εποχικότητα τους μήνες Ιούλιο-Αύγουστο. Η Μεσσηνία αποτελεί ένα νέο ουσιαστικά προορισμό που βρίσκεται στη φάση των επενδύσεων και που λόγω των φυσικών, πολιτιστικών, διατροφικών χαρακτηριστικών της θα μπορούσε να ανταποκριθεί σε κάθε είδους θεματικό εναλλακτικό τουρισμό. Κάτι αλλάζει όμως στη Μεσσηνία και αυτή την αλλαγή πρόκειται να επιφέρουν δυο μεγάλες επενδύσεις. Η μία είναι η έναρξη λειτουργίας των integrated destination resort με την ονομασία Costa Navarino και η δεύτερη αλλαγή θα επέλθει με την πολυπόθητη λειτουργία του νέου εθνικού δρόμου Αθήνα-Τρίπολη-Καλαμάτα.

Το ζητούμενο είναι τι θα κάνουν οι πολίτες ώστε να οδηγήσουν και τις αρχές του νομού σε μια νοοτροπία αριστείας. Πρωτίστως θα πρέπει στη Μεσσηνία να αποκτήσουν σταδιακά τουριστική συνείδηση. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι ευθύνη όλων να ενεργοποιηθούν και να συμμετάσχουν χωρίς εξαιρέσεις στο έργο αυτό. Είναι σημαντικό όλο το κοινό και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς της Μεσσηνίας να κατέχουν τα ακόλουθα:

- Γνώση της Τουριστικής υποδομής και προβολής της Μεσσηνίας
- Γνώση της Ιστορίας και του πολιτισμού
- Γνώση καλής συμπεριφοράς ευγένειας και σεβασμό προς τους επισκέπτες

μας, στους εαυτούς μας, στους συνανθρώπους μας και το φυσικό μας περιβάλλον.

- Γνώση της Αγγλικής γλώσσας

Μεγάλη είναι και η ευθύνη των καταστηματαρχών και των φορέων του νομού. Προκειμένου η Μεσσηνία να προχωρήσει σε περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη χωρίς αρνητικές επιπτώσεις αλλά και επιπτώσεις για το περιβάλλον και την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών πρέπει οι φορείς μας να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα αναβάθμισης και κυρίως χάραξη ενός σωστού χωροταξικού σχεδιασμού που επιτελείται αυτή τη περίοδο. Θα χρειαστεί εντατικότερη έμφαση στα 6Α των τουριστικών προορισμών:

- Αξιοθέατα (Attractions)-φυσικά, τεχνητά, κληρονομιά, ειδικά γεγονότα
- Δυνατότητα πρόσβασης (Accessibility)-συμπεριλαμβανομένων όλων των συστημάτων μεταφοράς, τερματικά και οχήματα
- Εξυπηρετήσεις (Amenities)-συμπεριφορά, εγκαταστάσεις στέγασης και τομέα εστίασεως, που πουλούν λιανικώς, άλλες τουριστικές υπηρεσίες
- Διαθέσιμα τουριστικά πακέτα (Available packages)-Προσχεδιασμένα τουριστικά πακέτα από τους μεσάζοντες τουριστικών υπηρεσιών
- Δραστηριότητες (Activities)-όλες οι δραστηριότητες διαθέσιμες στον προορισμό που οι πελάτες θα κάνουν κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους
- Βοηθητικές υπηρεσίες (Ancillary services)-υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από τους τουρίστες όπως τα νοσοκομεία, οι τράπεζες, τηλεπικοινωνίες, εφημεριδοπώλες, κ.λ.π.

Επίσης πρέπει να γίνει σταδιακή αλλά σύντομη, κατά το δυνατόν, μετάβαση από τον μαζικό, παραθεριστικό τουρισμό της παραλίας, (ο οποίος πάντως θα συνεχίσει να είναι ένα από τα βασικά μας προϊόντα), στο θεματικό - εναλλακτικό τουρισμό. Οι ειδικές μορφές τουρισμού, ιδιαίτερα οι ήπιες μορφές μπορούν να συμβάλουν σε μεγάλο βαθμό στη σύνθεση και προσφορά μιας συνολικής εμπειρίας στον

φιλοξενούμενο επισκέπτη. Πρέπει όμως να πάψουμε απλά να απαριθμούμε τις διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και να τους προσδώσουμε συγκεκριμένο και ουσιαστικό περιεχόμενο καθώς τις εντάσσουμε σε ολοκληρωμένα προγράμματα. Μερικά μόνο από τα πρώτα άμεσα μέτρα που θα μπορούσαν να λάβουν είναι τα παρακάτω:²⁷

Ξενοδοχεία- Εστιατόρια

- Δημιουργία προτύπων και προδιαγραφών βασισμένα στη τοπική παραδοσιακή Μεσσηνιακή αρχιτεκτονική
- Χρήση ερωτηματολογίων ιδεών και παραπόνων βάσει των οποίων θα ανακαινίζουν τακτικά τα καταστήματα και θα αλλάζουν τις διαδικασίες τους
- Λειτουργία βάσει των προτύπων διασφάλισης ποιότητας ISO 9000:2001 και HACCP
- Χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας (Geographical Information Systems (GIS), RFID, e-procurement, e-Marketing, e-Ticketing, Application Service Providers, VoIP, Customer Relationship Management, self-service kiosks, e-learning, mobile commerce, knowledge management systems, ERP, e-recruitment) και εκμετάλλευση της Ψηφιακή Ενίσχυση των Τουριστικών Επιχειρήσεων μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ψηφιακή Σύγκλιση» (ΕΣΠΑ 2007-2013) που λαμβάνει μέρος αυτή τη περίοδο.
- Χρήση αποκλειστικά της Μεσσηνιακής μας κουζίνας και των τοπικών μας προϊόντων.
- Συνεργασία με τους τοπικούς γυναικείους συνεταιρισμούς²⁸

Αρχαιολογικοί χώροι - Πολιτιστικές δραστηριότητες

- Βελτίωση των εγκαταστάσεων των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων
- Έργα υποδομής για εύκολη προσβασιμότητα στους χώρους

²⁷ <http://sotirisvarelas.blogspot.gr/2009/07/blog-post.html>

²⁸ <http://sotirisvarelas.blogspot.gr/2009/07/blog-post.html>

- Χρήση βοηθητικών χώρων όπως τουαλέτες και αναψυκτήρια
- Πρόσληψη ξεναγών και εγκατάσταση μικρών οπτικοακουστικών σταθμών που θα προσφέρουν εικονική ξενάγηση στον επισκέπτη
- Κοινές πολιτιστικές δραστηριότητες μεταξύ αρχαίου και μοντέρνου πολιτισμού.
- Διοργάνωση πρότυπων εκδηλώσεων που θα συνδυάζουν την πολιτιστική μας κληρονομιά με καλαίσθητο τρόπο. Για παράδειγμα ένα Ποιοτικό Πανηγύρι όπου θα προσφέρονται τοπικά εδέσματα, θα μαθαίνουν τους επισκέπτες πως φτιάχνουν τα τοπικά εδέσματα, θα ακούγονται τοπικά μουσικά ακούσματα με επαγγελματισμό στα πρότυπα των Γιορτών Λαδιού και Σύκου
- Ενίσχυση των ήδη διενεργούντων εκδηλώσεων. Για παράδειγμα η αναπαράσταση της 23ης Μαρτίου και η Ναυμαχία του Ναβαρίνου να λάβουν χαρακτήρα που τους αρμόζει όπως η έξοδος του Μεσολογγίου και η ανατίναξη της αρμάδας των Σπετσών.²⁹

Ταξί-λεωφορεία

- Τοποθέτηση ευκρινών πινάκων και αφισών στους χώρους στάθμευσης ταξί και λεωφορείων στο αεροδρόμιο και τους υπόλοιπους σταθμούς προσέλευσης τουριστών με πληροφόρηση σχετικά με το κόστος αποσκευών, αφετηρίας και κούρσας προς ένα αριθμό κύριων προορισμών
- Εκπαίδευση οδηγών με πολυτελή ταξί για την ξενάγηση των επισκεπτών στα πρότυπα των ταξί μεγάλων Αθηναϊκών ξενοδοχείων (γνώση ξένης γλώσσας, ξενάγηση)
- Χρήση συγκεκριμένου CD σε ταξί και λεωφορεία όπου θα παρέχονται πληροφορίες για την ιστορία της Μεσσηνίας, την πολιτισμική μας κληρονομιά κ.α.
- Λειτουργία γραμμής sight-seeing λεωφορείων για τους κυριότερους αρχαιολογικούς πολιτισμικούς προορισμούς.

²⁹ <http://sotirisvarelas.blogspot.gr/2009/07/blog-post.html>

Εμπορικά καταστήματα

- Επιβολή σημαντικών κυρώσεων σε περιπτώσεις αισχροκέρδειας και διενέργεια τακτικών ελέγχων από την Τουριστική Αστυνομία της οποίας ο ρόλος πρέπει να ενισχυθεί
- Σύμβαση όλων των καταστημάτων με τράπεζες για πληρωμή μέσω πιστωτικών καρτών για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών
- Επιβολή περιορισμών στη λειτουργία και ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων όσον αφορά την ανεξέλεγκτη δόμηση και σήμανση, περιβαλλοντική ρύπανση, ηχορύπανση κτλ.

Εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού

- Δημιουργία τοπικής καμπάνιας για την ενίσχυση της τουριστικής συνείδησης των κατοίκων και επιχειρηματιών του τουρισμού και την προστασία της Μεσσηνίας από κάθε μορφής ρύπανσης.
- Εκπαίδευση επιχειρηματιών του τομέα της φιλοξενίας σε θέματα στρατηγικού σχεδιασμού, τουριστικού marketing, έρευνα αγοράς κτλ
- Εντονότερη εκμάθηση όλων των εργαζομένων και των εμπλεκόμενων στο τουρισμό με τη χρήση της Αγγλικής γλώσσας και των νέων τεχνολογιών
- Παροχή ενίσχυσης σε φοιτητές και ερευνητές του τουρισμού που θα μελετήσουν τη περιοχή της Μεσσηνίας³⁰

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι ο νομός της Μεσσηνίας προσφέρεται για κάθε είδος τουρισμού. Διακοπές κλασικού τύπου ή εναλλακτικών μορφών μπορούν να εκπληρώσουν το σκοπό τους στην περιοχή της Μεσσηνίας γιατί συνδυάζει καλό κλίμα, βουνά, πεδιάδες, θάλασσα, αξιοθέατα, σπορ, εκδηλώσεις, καλή υποδομή για φιλοξενία αλλά ταυτόχρονα διαθέτει μνημεία του πολιτισμού και τις ιστορίας μας τα οποία βρίσκονται διάσπαρτα στη γη της.

³⁰ <http://sotirisvarelas.blogspot.gr/2009/07/blog-post.html>

Βιβλιογραφία

- Ⓜ Καταπόδη Α., «Χαρτογραφική απόδοση κοινωνικοοικονομικών δεικτών για τα πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα της Πελοποννήσου από τις πυρκαγιές του 2007» Αθήνα 2009
- Ⓜ Περιφέρεια Πελοποννήσου «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου – Στρατηγικός Σχεδιασμός» Σεπτέμβριος 2009
- Ⓜ Ριάλλη Μ., «Η εγκατάσταση των αλλοδαπών συνταξιούχων στην ευρύτερη περιοχή της Τριφυλίας του νομού Μεσσηνίας» Αθήνα 2012
- Ⓜ Μαρκοπούλου Β. «Τουρισμός, Περιβάλλον και Τοπική ανάπτυξη. Η περίπτωση της Π.Ο.Τ.Α. Ρωμανού στην ευρύτερη περιοχή της Πύλου», Αθήνα 2011
- Ⓜ Παπαγεωργίου Ν., Γεωργόπουλος Ν. «Η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στην ελληνική περιφέρεια: η περίπτωση του νομού Μεσσηνίας», Αθήνα
- Ⓜ Γραφείου Υποδοχής Συνεδρίων, Επισκεπτών & Θεματικού Τουρισμού Μεσσηνίας
- Ⓜ <http://www.kalamatacvb.gr/monuments.php>
- Ⓜ <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/messinia/pr37ge.pdf>
- Ⓜ <http://www.kalamatacvb.gr/villages.php>
- Ⓜ <http://www.kalamatacvb.gr/monuments.php#byzantineGR>
- Ⓜ http://www.agiosnikolaos.net/index.php?option=com_content&task=view&id=113&Itemid=2

Ⓢ <http://www.na-messinias.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=86>

Ⓢ <http://sotirivarelas.blogspot.gr/2009/07/blog-post.html>